

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.

SZERKESZTI:

KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Hontalanok,

lakóhelyükről elüldözött családok szomorú serege lépte át nemrégiben a magyar határt. A fájdalom és részvétérzéseim kívül, amelyekkel egész társadalmunk osztatlanul fordult az embertelen önkény ezernyi új áldozata felé, meg a segíteni akarás spontán gesztusán kívül, mely szenvedéseiket enyhíteni akarta, találkoztunk más szempontokkal is. Egyesek zsidó ügyet csináltak ebből a szomorú eseményből is s azt próbálták bizonygatni, hogy a menekültek között nem akadt zsidó, vagy, hogy a zsidók közül ez, vagy amaz nem áldozott eleget fölsegítésükre.

Megszoktuk már, hogy bizonyos részről zsidó ügynek szeretnek megtenni oly kérdéseket, melyek nem alkalmasak a felekezeti vagy faji szempontok, de általában semmi társadalmi különbségtevést érvényesítésére. A lakóhelyükről elüldözöttek között igenis voltak zsidók, zsidó aggyatánok és gyermekek is. Ami pedig a segítés módját és mértékét illeti, ne firtassuk a felekezeti, vagy foglalkozási statisztikát. Akik áldoztak, a magyarsáért áldoztak, s ebben a zsidóság éppen úgy nem maradt hátrul, mint más alkalmakkor sem, amikor adnia, áldoznia kellett.

Ebben azonban nincs semmi érdem és különösen semmi zsidó érdem, hisz mindez természetes. Nem lehetséges külön zsidó állásfoglalás ebben a kérdésben, mellyel szemben az egész magyar társadalom osztatlanul és magyar szempontból foglal állást. Nincs külön zsidó fájdalom s részvét oly kérdésben, mely az egész magyarságnak az ügye. S ezért nem értjük, ha bizonyos zsidó körök, zsidó oldalról s mintegy a zsidóság nevében sietnek állásfoglalni ezekben a kérdésekben. Itt nincs szó külön zsidó ügyről s még kevésbé olyanról, melyben a zsidó álláspont kifejezésre juttatása egyeseknek külön privilégiuma volna. *Ugy vagyunk ezzel is, mint a nemzeti politika más nagy kérdéseivel. A revízió kérdése sem al-*

MIKISZ

Nem, nem kérem, nem a filmről és nem a Miki-egérről van itt szó, — bár ki tudja, a nagy hegyek vajudása után nem egy kis egérke fog-e megszületni?

A MIKISZ egy nagyjelentőségű új alakulás! Közlebbi címe: Budapest, VII., Síp-utca 12. II. 34. Még most sem tetszik tudni, mi ez? A MIKISZ ez! A Magyar Izraelita Központi Ifjúsági Szervezet! Nemcsak helyisége van már, de stambiliája is. Bizony kérem! Mint a nagyoknak! Hogy mi az a magyar izraelita központ, amelynek ifjúsági szervezete im ezennel és ünnepélyesen megalakult? Azt nem tudjuk, de sejtjük abból, hogy a címe: Síp-utca 12.

Már üléseztek és szónokoltak is, nem is egyszer. Az első alkalommal elhatározták, hogy megalakítják a különböző zsidó felekezeti alakulatok és egyesületek ifjúsági (junior) csoportjainak szövetségét. A jószándék és nagyhang eljutott az Orsz. Iroda elnöki szobájának ajtajáig is és misem természetesebb, mint, hogy az Országos Iroda érdemes elnöke — zsidó ifjúsági megmozdulásról és tömörülésről lévén szó — nagy érdeklődéssel ment el arra a bizonyos ülésre, megtudni, mit is akarnak ezek a nagyralátó ifjak. Hát ott nem sokat tudott meg. Csak annyit, hogy meg akarnak alakulni. (Egy-két elnökség, meg más kitüntető tisztség és néhány vezető zsidó férfiúhoz való hasznos közeledés — elég ahhoz, hogy „megalakuljanak”!) De az elnök úr inzisztált amellet, hogy mondjék meg precízen, mit akarnak és miért van az új egyesülésre vagy szervezetre szükség. Végre

kalmas arra, hogy a felekezeti politika eszközevé tegyünk meg. E kérdésben csak egy, osztatlan magyar felfogást ismerünk, amelyet nem szabad semmilyen körülmények között felekezeti ügyvé tenni. Az, aki e kérdésekben szembe tudna helyezkedni a nemzet egyetemé-

szután kisütötték, hogy azért kell az új szervezet, nehogy a különböző ifjúsági csoportok, nem tudván egymás akcióról, esetleg egyidőben rendezzenek teát vagy bált, vagy bridge-teát, stb. Hát ezért kell a MIKISZ — ó magyar Izrael!

Nes, az elnök úr ezzel nem nagyon volt megelégedve. Valahogy meg akarta értetni az ambiciózus ifjakkal, hogy a dolgoknak az a logikus rendje, hogy először kell adva lenni a célnak, azután meg kell csinálni a cél elérésére irányuló programot és akkor lehet szó a megfelelő eszközök, utak-módok megválasztásáról, s ha kell, e cél és program szolgáltatába állítható egyesület vagy szervezet megteremtéséről. De az ifjaknak az elnökség, a társelnökség, az ügyvezető elnökség, az alelnökség, a helyettes elnökség és még sok más „ság-ség” volt fontos. Nem értették meg tehát egymást. Az értekezlet feloszlott azzal, hogy az egyesület megszínálják és a közlebbi összejövetelig kigondolnak hozzá celt és programot.

Most aztán dec. 19-én újra összeültek. (Közben megkapták a hitközség székházában a fenti iroda-helyiséget!) Ezen az összejövetelen már az ifjú titánok nagy móleszeket görgettek. Nagy célokat villogtattak meg ifjú fantáziájuk és ambíciójuk színes transzparensein keresztül a magyar Izrael szürke horizontján. Ime: A szervezet célja: 1. Az általános, de különösen a vallásos kultúra művelése. 2. A szociális gondolkodás fejlesztése. 3. A helyes nevelés. — Mindez pedig „az Országos

vel, sem a magyar, sem a zsidó nevet nem érdemli meg. De éppen ezért nem helyes, ha egyesek a zsidóságon kívül és belül az antiszemita politika, illetőleg a zsidó felekezeti politika körébe vonnak oly kérdéseket, amelyeknek sem amott, sem pedig emitt nincs helyük.

Iroda szellemében"! Így mondták.

No, most hamar még valamit, mielőtt a dolgoknak a szemébe, vagy inkább a mélyére néznénk. A szervezet úgy épül majd fel, hogy az elnöki tanácsban, az alakulat legfőbb határozó szervében, az Orsz. Iroda kultúrosztályának vezető tagjai is helyet fognak foglalni.

Idáig van, ennyi van — egyelőre.

Nekünk mégis van már most is néhány komoly szavunk a dologhoz. Ha az elnök úr nem tartotta az első értekezlet után jó úton haladónak, sőt jól elindultnak sem a próbálkozást, miért látta mégis szükségesnek, hogy a hitközség székházában adjon a mozgalomnak otthont? Az ifjak nem látták meg a célt, a maguk célját — talán neki, az elnök úrnak volna valami célja az alakulással? Mintha bele is illenék mindinkább manifesztálódó koncepciójába! Ügvlátszik a nagy koncentráció, a nagy unifikáció nemcsak térbeli egységesítésre van elgondolva, hanem az időbeli dimenziót is le akarja gyűrni: nemcsak a mostani magyar zsidó generációra, hanem a jövőre is ki akarja terjeszteni bölcs gondviselését. Hírek, talán kósza hírek, talán találgatások, de mindenesetre jellemzők, terjengenek a zsidó ájberben arról, hogy itt minden egy gazda kezébe fog majd keülni: hitközségek, chevrák, jótékony és kulturális egyesületek, nőegyletek, intézmények stb., stb. Hát akkor miért éppen az ifjúsági egyesületek ne?! Amikor pláne, ez lesz az iskolája a különböző zsidó testületek jövő vezetőinek, ez az iskola pedig az Orsz. Iroda kultúrszakosztályának irányítása alatt alá kerülhet?! Hát lesz itt még zsidó ebben az országban, aki egy kavicsot is útjába tehet majdan az Országos Irodai Egy-Akarat háborítatlan érvényesülésének?! Aki a magyar zsidóság sorsát másképpen gondolhatná el, mint ő? — Hát erre és ezért jó ez az ifjúsági alakulás, beleillik a Nagy Egy-Akarat koncepciójába, mert rajta keresztül a jövő generáció is megfogható, — nem mondom, hogy a szervezetnek éppen kortestevékenysége révén, de mindenesetre a kiválasztottak és közelbe engedettek hálás szolgálatkészsége útján.

Nos, és az ifjúság?! Az ifjúság olyan könnyen dobja oda magát eszközül és prédául? Ez lehetetlen! A mai magyar zsidó ifjúság másutt történt komoly és felemelő megszólalása e tekintetben megnyugtató. Elképzelhetetlennek is tartjuk, hogy komoly és tanult fiatal emberek ilyen komolytalannak induló kezdeményezésbe bekapcsolódjanak. Valamibe, amiről először azt sem tudták megmondani, hogy mi a célja, ké-

sőbb meg az egész magyar zsidóság minden nagy célkitűzését rátukmálták. Nem mulatságos-e, hogy fiatal emberek és kisasszonyok, akik eddig igen szép eredménnyel tevékenykedtek jótékony bálók, bridge-délutánok és egyéb vidám dolgok rendezésében, most azt hiszik, hogy az ő feladatuk a vallásos kultúra, a helyes nevelés, stb. ügyét kihúzni a vízből? És nem frivolság-e, a magyar zsidóság jövőjét emögé a vignetta mögé rejtteni? Hát hogy képzelik azt a Síp-utcában, komoly és tanult és lelkiismeretes zsidó ifjak fel fognak ülni az ilyen blöfföknek, el lehet őket szédíteni ilyen humbugokkal, és be fognak állni a kortesjáromba?!

Ezek az ifjak mást várnak és más célokért fognak tömörülni. Ők nem bánják: bálozzanak és teázzanak am azok a juniorok tovább, de a jövő zsidó generáció szent ügyét ilyen blaszfémikus

nagyhangúsággal nem fogják engedni diszkreditálni. Nekik az kell: hogy itt e hazában visszakapják a teljes polgári egyenjogúságukat; hogy mindenki érvényesülhessen képességei szerint, ha zsidó is; hogy tanulási lehetőségtől, állástól el ne üssék, csak azért, mert zsidó; hogy a zsidóság térjén le a hiúság vásárába vezető útról és az egyéni díszek keresése és áldozatokkal való megszerzése helyett áldozzon és áldozzon, újra meg újra az egész magyar zsidóság jövőjéért: a zsidó tehetségek kiművelésére és felnevelésére, a zsidó szellem megerősítésére. Ezt akarja a komoly magyar zsidó ifjúság! S ha az Országos Iroda ezt a programot fogja követni, táborába fognak gyülekezni, ha nem — megvárják a jobb időket! De komoly és szent ügyből játékot üzni nem fognak!

Spectator

Az Országos Gyűlés házi és ügyrendje

Ahol közügyek parlamentáris módon lesznek elintézve, ez mindenütt egy előzetesen megállapított ügyrend szerint történik. Csakis ilyen alapon lehetséges a vita, az eltérő nézetek tisztázására és a határozathozatal; de szükséges a tulságosan hosszú beszédeknek is határt szabni; mi tőrés-tagadás, egy nagyobb számú testületnél mindig akadnak egyesek, kik nem annyira a tárgyhoz, mint sok egyébről beszélnek és a drága időt pazarolják; ily jelenségeket az utolsó években többször volt alkalom megfigyelni. Ügyrend nélkül pedig a vitának se hossza, se vége nem lenne és így csak természetes, hogy az összeülőendő Országos Gyűlésnek szintén ilyen ügyrendre van szüksége. Ez ekből az Országos Iroda már hosszabb idő előtt becsájított ki a fenti cím alatt egy füzetet, melynek határozmányai a tárgyalásokat szabályozni lesznek hivatalva. Ezt az ügyrendet a felekezeti sajtó eddig nem részesítette azon figyelembe, melyre fontosságánál fogva igényt tarthat, mert annak alapján fognak a tanácskozások folyni és végleges határozatok hozatni. Az ügyrendben van azonban néhány intézkedés, mely éppen az ügy érdekében módosításra szorul, ezeket a következőkben legyen szabad előadni:

1. Nem helyeseltető a minimális tagszám megkülönböztetés a tanácskozásképeség (11. §.) és a határozatképeség (22. §.) közt; az előbbinél 30 tag, az utóbbinál 40 tag jelenléte van elő-

írva; mindkettőnél egyenlő számú tag jelenléte legyen megállapítva.

2. Evvel kapcsolatosan a 22. §. oly határozattal egészítendő ki: hogy mi történjék akkor, ha az itt provideált legközelebbi hétköznap délelőttjén az ülés ismét nem volna határozatképes? — ezen nagyon könnyen beállható esetre nézve semmiféle intézkedésről gondoskodva nincs.

3. Bár az egy-egy felszólalásra (15. §.) megállapított 30 perc bőségesen elegendő minden tárgynak alapos előadására, mégis a 28. §-ban foglalt megszorítás az úgynevezett szájkosár-rendszer jellegével bír; egy fontos tárgyhoz több mint 200 tag közül csak 6 tagnak legyen szabad hozzászólni? Ez lehetetlen, mint minimális szám a tagok tíz százaléka, vagyis 20 tag hozzászólása követelendő; ezen intézkedés a vita korábbi bezárás lehetőségét azonban nem érinti. Ugyanezen §. utolsó bekezdése, szintén aggályos, mert tulságosan kiterjeszti az elnök diskrecionális jogát; inkább tőrhető lenne olyan intézkedés, hogy a vita bezárása után indítványt egyáltalában előterjeszteni nem lehet — ez egy tiszta helyzet minden önkényi kizárásával.

4. Nem kevésbé aggályos a 29. §. második mondata; a tapasztalat bizonyítani fogja azon állítást, hogy a tárgyalások minél inkább közelednek végük felé, annál kevesebb lesz majd a vidéki tagok száma, úgyhogy fővárosiak kik már eredeti számarány szerint erő-

sen túlsúlyban vannak, mindig többségben lesznek és ilyenformán nem számíthatni arra, hogy a vidék bármely jogos követelése a pestiek többségével szemben keresztülvihető lesz. Magától értetődik, hogy azon intézkedés nem alkalmazható olyan ügyeknél, melyeknek oldásához szükséges kvalifikált többség szükséges (főképp 174. és 175. §§.).

5. Csak felemlítjük, de nem érthetjük a 30. §. hivatkozását a 25. §-ra, mert ezen 25. §. itt nem alkalmazható, a sorrend és az értelem szerint pedig

ezen 25. §. nem a tárgyalási szabályok közé, hanem az ügyrend végpontjába tartozik.

Egyelőre ennyi elég, hogy a hivatalos és a választott országgyűlési tagok figyelmét az őket elsősorban érdeklő ügyrendre felhívjuk; ha vannak észrevételeik — úgy azokkal idejekorán álljanak elő. A kiegészítő szabályok 174. §-a értelmében az Országos Képviselő feladata a végérvényes ügyrend alkotása; letárgyalása tehát a Képviselő első feladata lesz.

a további tárgyalás, itt csak a fúzió vagy a gazdasági együttműködés segít? Ahelyett, hogy ezt előjárótársaival is kezdeményezett és írt alá előjárótársaival való teljes szolidaritásban, lekötve magát benne az egyesítés ellen és az adómegegyezés mellett?!

Mert, aki az alelnök vitatlanul korrektt és határozott egyéniségét ismeri, nem tartja plauzibilisnek, hogy akár gyöngéd, akár kevésbé gyöngéd terrornak engedett volna a deklaráció aláírásakor, melynek tudomásunk szerint egyik kezdeményezője is volt. Azt róla mi — elvi ellenfelei — sem tételezzük fel, hogy budai pozíciójának megmentése érdekében vállalkozott volna erre a deklarációra. A másik kérdés, ami önként adódik: ha tényleg megromlott a budai hitközség anyagi helyzete, miért nem juttatta ezt, mint pénzügyi előjáró a költségvetésben kifejezésre, miért festett ott rózsásabb helyzetképet és miért lett egyszerre a mennyasszony olyan csúnya, míhelyt otthagya az előjárói széket? Késsé furcsa, hogy a legutóbbi rendkívüli közgyűlésen a pénzügyi előjáróság vezetői tulajdonképpen a saját pénzügyi politikájukat támadták.

Megbukott a fúzió, — az új jelszó: „gazdasági együttműködés“!

Minden út Rómába vezet — A legutóbbi budai közgyűlésen a pénzügyi előjárók saját pénzügyi politikájukat kritizáltak — Ki felel a budai chevra pénzügyi zavaraiért? — Utazás a községkerületi bi óság körül — Január végén alelnököt és három új előjárót választ Buda — A fúziók is új közgyűlés összehívására gyűjtenek aláírásokat — Kőbánya nem fuzionál, de a laskameg-váltás ellenében „gazdaságilag együttműködik“ — Óbuda banket-tezik, de nem fuzionál. A székeséghérvári községkerületi elnök a békéért

Minden cáfolat és szépséglasztrom ellenére sem lehet elkendőzni a tényt, hogy a minden belső szükség és az érdekeltek meggyőződése ellenére erőszakolt fúziós terv megbukott és immár végkép meghiusultnak tekinthető. A kompromittált fúziós gondolatot a legutóbbi hetekben új zászlóba göngyöltették. Már nem éljenek a fúziót, ehelyett új jelszót találtak ki: a gazdasági együttműködést.

Tulajdonképpen nem is olyan új és nem is tévesztenek meg vele senkit, aki komolyan mélyére néz a dolgoknak. Félévvel ezelőtt hallottuk a pesti hitközség egyik legprominensebb funkcionáriusától, hogy a budai hitközség azóta lemondott alelnökének élénk részvételével működő szanáló agytrósz új gondolatot tervelt a pesti és budai hitközségek közötti ellentétek áthidalására: a gazdasági együttműködést. A gondolat tehát nem egészen új, a mai divatos rövidlejárátú jubileumok korában már ünnepelni is lehetne a fél-éves forduló, az igazság érdekében azonban le kell szögeznünk, hogy a szóbanforgó pesti főfunkcionárius, aki elejétől fogva nyíltan a kizárólagos fúziós megoldási lehetőség mellett érvelt és a két hitközség között folyt adótárgyalások sikerében sohasem bízott, nem volt elragadtatva akkor a gazdasági együttműködés gondolatától és őszintén kijelentette, hogy nem fogadná el Buda helyében. Amennyire mi az illető energiáját és következetességét ismerjük, most sincs job-

ban meggyőződve a gazdasági együttműködés csálhatatlanságáról és legfeljebb az a kilátás vigasztalja, hogy hosszabb gazdasági együttélés alatt a szerelmes párok úgy összeszoknak, hogy végre is elszánják magukat a végleges házasságkötésre: a fúzióra. Más szóval: minden út Rómába vezet.

Ez az út azonban egyelőre még sok zökkenőt ígér. Legbravurosabban a budai hitközség lemondott alelnöke ugratta át a dróttakadályokat, amidőn alig néhány héttel az ismert budai előjárósági nyilatkozat aláírása után, amelyben lekötötte magát az autonómia mellett és károsnak jelentett ki minden egyesítési próbálkozást, hirtelen és nyíltan bejelentette a gazdasági egyesítés zászlóbon-tását. Az indokolás még bravurosabb: szerinte a budai hitközség gazdasági helyzete leromlott és a pesti hitközséggel folytatott tárgyalások folyamán olyan adómegegyezésre kényszerült volna, mely elbirhatatlan terheket rakott volna hitközsége vállaira. Ha még hozzávesz-szük, hogy a pesti hitközség a tárgyalá-sok során lojálisnak mutatkozott, nem tudjuk elképzelni, hogy ő, aki mint egy-személyben pénzügyi előjáró is tisztában volt hitközsége anyagi státuszával és előjárótársainak felfogásával: miért for-szirtoza mégis sokáig ezt az „elbirhatatlan“ terheket vállaló megegyezést, miért nem jelentette ki már akkor a pestieké-hez hasonló lojalitással, hogy fölösleges

Ugyanekkor a tényleg zavarokkal kü-zködő budai chevra ügyét is újból napi-rendre hozták, holott ennek nincs szer-ves köze a hitközség dolgaihoz. Mi Pes-ten is elvi ellenségei voltunk mindig, hogy a hitközség elnöke egy régi alap-szabály-formula alapján, amely inkább testvéri szolidaritás kifejezése kíván lenni, semmint tényleges beavatkozásra jogosító klauzula, aktív befolyás gyako-roljon a chevra ügyvitelére és hogy egy udvarias formulából alkalomadtán ha-talmi kérdést lehessen faragni. Hitközség és chevra támogassák egymást, de ne ártsák magukat egymás belső ügyeibe. Csak olyankor jelentkezézzék bármelyik is, ha a másik bajban van, segítségre szo-rul. De kortézián kívül miéle aktualitása lehetett a budai közgyűlésen annak, hogy a hitközségnek hánytán szemére a chevra zavarait. A budai chevra szaná-lási munkálatai tudomásunk szerint épen most vannak folyamatban, tartozása je-lenleg nem 300.000 pengő, hiszen annui-tásos kölcsönről van szó, de viszont más részről a rossznyelvek azt mondják, hogy a lemondott alelnök annakidején a ka-tasztrófát előidézett üdülő megvételét az-zal ajánlotta, hogy „bűn volna meg nem venni“. Hát ami akkor bűn lett volna, az most hirtelen ártatlansággá fehéredett vagy megfordítva?!

Egy kis vihar is volt a közgyűlésen: vihar egy pohár vízben, nyári zivatar. A községkerületi előjáróságnak a leg-utóbbi közgyűlési határozatot megsemmi-

sító ítélete került szóba és a fuziöellenes budaiak nem voltak töle halálosan elragadtatva. Bevalljuk, mi sem voltunk elragadtatva, de mi egyáltalában nem vagyunk elragadtatva a községkerületi bíróság egész rendszerétől és a hatalmi szempontoknak akár jelentős, akár kevésbé jelentős kérdéseknél való érvényesülésétől. Mi, a hivatásos bírák igazságtevésében látnók a helyes utat. Ha kizárólag a felekezetiinkbeli hivatásos bírák ítélkezzenek a községkerületi bíróságokon, mindenesetre nyugodtabban fogadná mindenki azok döntését. Egyébként a vihar gyorsan elcsendesült s az apró csete-paté lojális kimagyarázkodással zárult.

A közgyűlésen fölüeny többsége volt az egységesítés elleni harcot vezető budai elnökségnek és tudomásul vették Szántó Jenő alelnök, valamint az előljáróság öt tagjának lemondását. Beck Jenő és Lantos Ernő előljárók azonosították magukat az alelnökkel, Bartos Andor és Róna előljárók ellene vannak a fuziónak, de visszaléptek azért, mert a Róna-féle adómegegyezési javaslatot nem tette magáévá az előljáróság, dr. Pfeiffer Ignác, pedig elkedvetlenedett, mert nem helyesli a Buda és Pest közötti folyó polémia egyre élesedő hangját. A lemondott alelnök és előljárók helyeit január végén tartandó újabb rendkívüli közgyűlésen töltd be az elnökség javaslatához képest. Ezzel párhuzamosan, mint értesülünk, a fuziósok is aláírási ívet cirkálnak, újabb rendkívüli közgyűlés egybehívása érdekében, amely most már nem a fuzió, hanem a gazdasági együttműködés tárgyában foglalna állást. A „gazdasági együttműködés” mögött rejtőző unifikációs jelleggel egyelőre még nincs Budán mindenki tisztában, az aláírási ívet olyanok is aláírták, akik később, mikor felvilágosították őket a tényállásról, élénken tiltakoztak a terv ellen. Épen ezért a budai hitközség autonómiáját védő párt intéző bizottsága nevében dr. Berényi Sándor, Gesztes Ferenc, Herzl Béla, és Nagy Elemér tárgyilagos hangú felvilágosítást küldtek a budai képviselőtestület tagjaihoz. Szerintük az autonómia kérdésében ebben az irányban is intézkedett már 1934. aug. 22-én a képviselőtestület és pedig elutasító módon. Miután pedig az alapszabályok értelmében ugyanabban a kérdésben újabb közgyűlést tartani, vagy határozatot hozni csak félv letelte után lehet, ellenzik a képviselőtestületnek a tárgyban leendő újabb összehívását.

De ha össze is ülne e tárgyban a képviselőtestület, egészen bizonyosak lehetünk, hogy fölüeny nagy többséggel visszautasítaná a gazdasági együttműködés tervét. Más a helyzet a kőbányai hitközségben, amelynek bonyolult anyagi

helyzete sürgős rendezést kíván. A kőbányai képviselőtestület legutóbbi közgyűlésében ismét lekötötte magát a fuzió ellen, de a hitközség finansziális érdekében följárult, hogy tárgyalások induljanak a pesti hitközséggel a gazdasági együttműködés létesítésének módozatai tekintetében. Boschán Arthur, a kőbányaiak érdemes elnöke kijelentette előtünk, hogy községének óriási többsége továbbra is tiltakozik a fuzió ellen.

A Pesti Izraelita Hitközség az ő szempontjából igen kedvező ajánlatot tett: az autonómiát sértetlenül tiszteletben tartják, továbbra is fizetik az évi 24.000.— pengős laskamegváltást, a súlyosan restringált jötekonysági büdzsét felemelik, egyébként is a kőbányaiak hóna alá nyúlnak. Ebből a szempontból határozta el magukat a tárgyalások megindítására és véglegesen majd az újból összehívandó képviselőtestület fog dönteni a tárgyalási anyag ismeretében.

Óbudán változatlan a helyzet. A képviselőtestület alig két hónapja foglalt állást a fuzió ellen. Azóta történtek újabb kísérletek az óbudaiak fuziöellenes magatartásának kapacitálására, természetesen sikertelenül. Az óbudai hitközség dec. 26-án díszlakomán ünnepelte népszerű elnökét, dr. Orova Zsigmondot, az óbudai egység és rend megteremtőjét családi ünnepének ötletéből. Megjelent ezen a banketten minden fővárosi hitközség vezetője, akik egyértelműen elismeréssel adóztak Orova elnök személyének. Stern Samu, a pesti hitközség és az Orsz. Iroda elnöke az egység érdekében tartott igen hatásos szónoklatot. Orova elnök záró szavaiban fővárosi kollégáit köszöntötte és különös hangsúllyal emelte ki Stern Samu egyéni kvalitásait. Az egységésítő invitálásra azonban adós maradt a válasszal. Óbuda bankettezik, de — „non coronat” ...

A fuzió megbukott, a „gazdasági együttműködés” szénája rosszul áll, egészen kilátástalannak tartjuk az új próbálkozást. Ebben a stádiumban, új viták, harcok küszöbén ismét fölemeljük szavunkat a béke érdekében. Hagyják abba a kortéziát, kétségkívül jószándékkal útnak indított új meg új egyesülési tervek erőszakolását és bízzák az egyes hitközségekre, hogy saját elgondolásaik szerint boldogulhassanak. Külön-külön életet éljenek és a zsidóság sorsdöntő kérdéseiben legyenek eggyek.

Dr. Szegő Miklós, a székesfehérvári községkerület nagyérdemű elnökhelyettese is ennek a békének érdekében dolgozik és agítal már hónapok óta, a kongresszus előkészítő bizottságaiban, minden felekezeti és társadalmi megmozdulás színhelyén, a testvéries jószándék

meggyőző hangján. Ennek bizonyosága alábbi levele:

Nagyságos

Kecskeméti Vilmos úrnak Budapest.

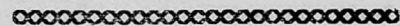
Nagy hálával vettem b. levelét.

Hitem szerint a józan belátás felül fog kerekedni, ennek az ügynek az elintézésénél is az összes érdekeltségekben. Erőszakkal Budát úgy sem lehet beolvasztani, viszont az adózás kérdésében olyan csekély a számbeli eltérés a két hitközség álláspontja között, hogy valóban szégyenletes lenne, ha emiatt folytatattatnék a nyilvános egymás elleni harc. Én ilyen szellemben szólaltam fel a legutóbbi szervezeti bizottság ülésében is, megkértem az ott jelenlevő előkelő, befolyásos urakat, hogy érvényesítsék befolyásukat. Nem tehetek mást, minthogy Önt is erre kérem, hiszen óriási felelősséget visel mindenki, aki még ma is a felekezeten belül békétlenséget kelt.

Maradtam m. t. Szerkesztő Úr kész szolgálója:

Dr. Szegő Miklós.

Adja Isten, hogy siker járjon memés munkája nyomán.

Kánitz Gézáról

pesti nemzedékek közszeretében álló Géza bácsijáról sok szó esett mostanában, hogy e nagyszerű öregúr koporsóját kísérték ki nagy számban tisztelői én barátai örök nyugóhelyére. Visszaemlékeztünk jellemző, markáns történeteire, arra a régi korszakra, melynek egyik legismertebb, legharcosabb alakja volt. Az ötven év előtti harcok időskben ott állt a fiatal Kánitz Géza is azok sorában, akik az akkori idők stílusában kiálltak felekezetiükért, hogy az akkori idők antiszemitizmusának egy elterjedt fogalmát, a „meghunyászkodó, gyáva zsidó” képzetét eltüntessék a köztudatból.

Persze a mai antiszemitizmusú egyes szócsöveit csúfondárosan emlékeznek meg arról harcról és ajkbiggyesztove fitymálják azokat, akik visszaemlékezéseikben „höst akarnak faragni”. Kánitz Gézából és ifju társaiból. Nem akarunk vitakozni a gáncoskodókkal. Sohasem lehet tudni, mit rónak fel a zsidónak inkább: azt-e, ha „gyáva”, ha kerüli az összetűzést vagy azt, ha „hősködik”, ha nem tári a maga s a hittestvérei felelőtlen bántalmazását. Egy azonban bizonyos: akárhogyan vélekedjenek is az ötven év előtti párbajozni is tudó zsidó aranyfajak babérjairól, az, amit ők tettek, helyesnek bizonyult. Az akkori antiszemitákat a maguk fegyverével győzték le, s kiviták a zsidó név megbecsülését. Csakhogy az akkori idők antiszemitái tudtak — lovagi-
asok is lenni.

Uj antiszemitizmus felé?

Próbálják másolni minálunk is a német fajpolitika felfogását és módszereit. A jelszavak hatékonyak, az agitáció lehetősége úgyszólván határtalan. A Németországban uralkodó politikai rendszer célkitűzései szinte minden téren tisztázatlanok, de azt az egyet el kell ismerni, hogy zsidóellenes politikája világos és következetes. Akárhon, akármilyen baj: a zsidó az ellenség; ki kell küszöbölni a zsidót a társadalmi munka minden vonatkozásából, s minden rendben leser.

Hogy a német fajpolitikának sikerül-e majd a német zsidóság szétrombolásával és sok százezernyi német existenciának megsemmisítésével, akik nem tartoznak már a zsidósághoz, de „faji kevertségük” révén az „árjához” sem, virágzóvá és hatalmassá tenni Németországot, azt nem tudjuk. De azt az egyet már tudjuk, hogy ugyanennek a faji elvnek Magyarországra való alkalmazása még elvben is végig gondolhatatlan. A magyar társadalom szerkezetére nem lehet ráhúzni az árja faji fogalmat; nemzeti kultúra és leszármazási egység Európa e területén még oly laza kapcsolatban sincs egymással, mint német földön. Nincs „árja” nincs „turáni” magyarság, hanem magyar szellem van, melyet nem lehet kapcsolatba hozni leszármazási egységekkel.

Érzi ezt a magyarság melyekben gondolkozó szellemei is, akik növekvő aggodalommal szemlélik bizonyos idegen gondolatok agitativ terjedését. Így Raffay Sándor evangélikus püspök, nemrégiben egy előadásában nyomatékosan hangsúlyozta, hogy az „árjaparagrafusnak” az evangélikus egyház tisztviselőire való alkalmazása ellenkezik az evangélium szellemével. A vér és test istenítése minden kulturvallástól egyaránt idegen; magyar szellemi légkörben azonban még a vallásszállástól távolálló elmének is elgondolhatatlan.

Úgy mint Németországban, nálunk is plakátok jelentek meg mostanában, melyek arra szólítják fel a keresztény vásárlóközöniséget, hogy karácsonyi bevásárlásait ne végezze zsidó üzletekben. A nemzeti szocialista demagógia „keresztény családok kenyerét” látja veszélyeztetve azáltal, ha keresztények zsidó boltban vásárolnak. Németországban, ahol már némi tapasztalatokat szereztek ezen a téren, az egész kormányzat minden erejével igyekszik korlátozni a zsidó szorítást a gazdasági élet antiszemita értelemben való befolyásolását (de persze nem sok sikerrel, mert a párt politikai aktivitását legalább ezen a téren akarja kiélni, ha szociális téren nem teheti). A meg-megismétlődő hatástalan felszólításokból és rendeletekből, melyek a gazda-

sági élet zavartalan menetének megóvásáért intenek, azt mindenestre láthatjuk, hogy Németországban milyen kedvezőtlen tapasztalatokat tettek a gazdaság „zsidómentesítésével”. A gazdaság túl szövevényes valami ahhoz, hogy ezt a fátal kenyeret, amit a demagógia a zsidótól elvesz, egyszerűen keresztényeknek lehetne juttatni. Az a fátal kenyér rendszeresen megsemmisül, s a zavarkeltésnek és demagógiának az egész gazdaság látja kárát, keresztények és zsidók egyaránt. A zsidó boltos árújából nemcsak a zsidó él, hanem számtalan keresztény is. A bunkósbot-politika pedig nem üt oda, ahova szeretne; a baj csak az, hogy mire a tévedés kiderül, a kár jórészt elcsúszhat.

Megemlékeztünk az Országos Izraelita Iroda összefoglaló jelentése kapcsán a magyar zsidóság számszerű hanyatlásáról, mely 1920 és 1930 között 6.1 százalékos lett ki (1290 : 473.355; 1930 : 444.567). Rámutattunk e jelenség legfőbb okára is: ez pedig az elszegényedés, a vagyontalan fiatalosság elhelyezkedési nehézségei, melyeket a régebben szabad foglalkozások nagy mértékű szociálizálása még súlyosabbá tesz. A gazdasági válság, mely a régebben jómódú zsidó kereskedő- és iparos-rétegek gazdasági alapjait is kikezdte, így mutatkozik meg számszerű adatokban is. És természetesen fokozza a bajt egyes zsidó rétegek csökkent erkölcsi ellenálló képessége is, mely a kiterlések növekvő számában jut kifejezésre.

Úgy látszik azonban, ezen a tárgyilagosságon kívül van másféle is. Egy antiszemita napilap részletesen foglalkozik dr. Benisch Artunnak a Statisztikai Szemle legújabb számában megjelent „A zsidók térfoglalása és elhelyezkedése a mai Magyarország területén 1830–1930” című tanulmányával, mely Kovács Alajos 1922-ben megjelent hasonló tárgyú könyvének adatait egészíti ki. Eszerint a zsidóság a múlt században bevándorlás és természetes szaporodás révén rendkívüli expanziót mutat falvakban és városokban egyaránt; 1880-tól kezdve a természetes szaporodás csökken, majd megszűnik, s a falvak zsidósága rohamosan kevesbedik, de csökken 1920 után a főváros zsidóságának lélekszáma is. A cikkíró következtetése szerint a zsidóság el fog tűnni a falvakból, hol régi gazdasági szerepe véget ér, a városokban pedig „a városi élet, a jó-móddal felfokozott élvezetvágy, egyke” csökkenti a zsidóság lélekszámát. A lap pedig a maga részéről azt a következtetést fűzi e megállapításhoz, hogy a magyar középosztálynak részen kell lennie,

nehogy eltanulja a zsidóktól a „mohó életélvező, cinikus és önző egykés életstílus”. Mintha a zsidóság fölött megkondított lélekharang nyelvét tépné ki az antiszemita újság szociológusa, hogy még egyszer újbeközltsa vele a halálra szánt betegét.

Hasonló felfogásból táplálkozhat az a mondás is, melyet ugyanaz az újság P. Bangha Béla egy előadásából idéz: hogy „ez az ország többségében katolikus, megnyilvánulásaiiban protestáns és erkölcsiben zsidó”. Ugyanettől a kiváló szónoktól nemrégiben még egészen más hangokat is hallottunk:

Ha a zsidóság tiszta erkölcsiséget, a „mohó életélvezést”, a „cinikus önzés” megvetését akarja tanulni, nem kell a maga határain túlmenni. Ez az erkölcsi romlás, melyből némelyek a zsidóság számszerű csökkenését szeretnék levezetni, nem zsidó jelenség, legfeljebb azoknál a zsidóknál jelentkezik, akiknek élete minden erkölcsi alapról lesiklott már. De ez törpe kisebbsége a zsidóságnak, a valóságban hű zsidóságban pedig az a romlott életforma el sem képezhető. Külön tragédiája a zsidóságnak, hogy az életviszonyok mostohaasága közepette, mely romlásának egyedüli oka, az ellenséges szemléző csak a törpe kisebbség erkölcsi dekadenciáját látja meg s nem veszi észre a becsületesen küzdő és önhíbiáján kívül pusztuló zsidó tömegek katasztrófáját.

A főváros az újonnan alakítandó fürdőügyi bizottságba a fürdőtvény szerint három delegátust küld ki. Az egységes párt Bánó Dezsőt, a szociálisták Halász Alfrédot jelölték tagnak; a Wolff-párt azonban nem járult hozzá ezeknek megválasztásához, mert szerinte a fővárost nem képviselhetik zsidók abban a bizottságban. Lovszky János szerint, ha zsidók kerülnek be a bizottságba, a Pestre érkező idegeneket majd csupa zsidó boltokba fogják irányítani s a keresztény cégek, hotelek hiányozni fognak a propaganda-nyomatványokból is.

Hogy mire alapítja a Wolff-párti városatyja ezt az aggodalmát, azt nem tudjuk. Nevetséges gondolat, hogy zsidó szakértők (már pedig Bánó Dezső eléggé szakértője a fürdőügynek) felekezeti cenzurát gyakorolnának a reklámközleményeken. Ez még ürügynek is otromba. Továbbá nem tapasztaltuk eddig a felekezeti szempontok érvényesítésének az idegenforgalomra gyakorolt üdvös hatását sem. Egyelőre a keresztény-párti tiltakozás fejleménye csak annyi, hogy az egységes fővárosi párt elnöke, Zsitvay Tibor hozzájárult a választás elhalasztásához. Reméljük, nem azért, mintha a fővárosi kormánypárt elvből nem akarna zsidót látni a fürdőügyi bizottságban.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

... tehát üsd a zsidót!

Miért? Az ok mellékes. De megszoktuk, hogy politikai érzelmek hevesebb vérű hullámlása idején bizonyos körök, melyek az értelmes gondolkodás luxusáról sietnek lemondani, maguktól rájönnek gyöttrő problémáik természetes megoldására; ez pedig nem más, mint a zsidóverés. Akármiről is legyen szó különben.

Példának felhozhatjuk a prágai egyetem ügyét. Tudjuk, hogy a német egyetem jelvényeinek átadása körül (melyeket az állam a cseh egyetem részére foglalt volt le), zajos háborúság keletkezett a két egyetem diáksága között. Ez a veszekedés tüntetésekre vezetett, melyek túlcaptak az egyetem keretein. A cseh ifjúság megbántott nemzeti érzületében a főváros utcáin tüntetett — immár nem a német egyetem, nem az egyetemmel viharosan szimpatizáló többi német egyetemek, nem a cseh egyetemet gyalázó német nacionalizmus —, hanem a zsidók ellen. Mert hisz a legegyszerűbb, legtermészetesebb megoldás, bevérni a zsidók fejét — akkor is, ha az ellenfél eredetileg maga Hitler.

Csehországban csak annyi következménye volt politikailag e sajtóságnak, hogy a zsidóság kezd bizalmatlanná válni a színre oly demokratikus cseh kormányzattal szemben. A prágai zsidó hitközség elnöke, dr. Maxim Reiner, kilépett Benes miniszter pártjából, mert annak egyes vezetői rokonszenvüket nyilvánították a zsidóverő ifjakkal szemben.

De az eset hullámvérése túlcaptott a cseh határokon. A bécsi egyetem német fájvédő diákjai szintén megragadták az alkalmat, hogy a német egyetem elnyomása ellen tiltakozzanak. És természetesen: tiltakozásunk nem a cseh állam ellen irányult, hanem természetesen: a zsidók ellen. Nyilvánvaló: ők az egészek az okai.

Ezt nevezhetjük a „nationalisták internacionalizmusának.”

A héber nyelv újjászületése

Londonban nemrégiben „Héber Hetet” rendezett az egyetem keleti intézete, s

ezzel kapcsolatban kiállításon mutatták be a héber könyv történetét a héber írás kezdeteitől napjainkig. A kiállítás iránt rendkívüli érdeklődés nyilvánult meg keresztény körökben is: Anglia legelőkelőbb lapja, a Times hasábos cikket szentelt a héber nyelv újjászületésének. A cikk és a kiállítás természetesen a Palesztinában beszélt héber nyelvvel is foglalkozott. A legutóbbi idők fejlődése azonban csak rövid epizódja annak az évezredes csodálatos történetnek, mely a londoni kiállítás termeiben feltárul. S mi ebben az évezredes történetben látjuk a héber nyelv igazi jelentőségét, melynek fenséges szavaiban az emberiség legnagyobb eszméi szólaltak meg.

Harc a német zsidóság ellen

Ma is hallani olykor német hivatalos részről oly megalapításokat, melyek szerint a nemzeti szocializmus álláspontja a zsidósággal szemben nem alapszik gyűlöleten, hanem egyszerűen azon a megállapításon, hogy a zsidó faj a némettől idegen, s ennek megfelelően kell viselkednie. A gyakorlatban azonban azt látjuk, hogy az uralkodó párt, de maga az állam is, a zsidósággal szemben oly intézkedéseket tesz, melyeknek egyetlen célja minél több zsidó egzisztencia anyagi tönkretétele: oly kollektív rendszabályok ezek, melyeket civilizált államok idegenek ellen sem szoktak alkalmazni, s melyeknek egyedüli alapja a gyűlölet.

A Harmadik Birodalomban az összes művészi, irodalmi, zenei pályák a Birodalmi Kultúrkamrában vannak megszerelve, mely a művészet egyes ágai szerint hét külön kamarára oszlik. Művészi, vagy irodalmi pályán csak oly egység működhet, aki a Kultúrkamara tagja. A felvételre nézve ú. n. ária-paragrafus nincs előírva, de gyakorlatban a Kamara kirekeszti tagjai közül a zsidókat. A Times megállapítása szerint eddig kb. 2000 zsidó művész, író, stb. veszítette el kényerét a Göbbels fennhatósága alatt álló Kamara kirekesztő határozata miatt. További ezrek pedig azért váltak kényértelennek, mert a Kamara ellenőrzése a kultúrával összefüggő kereskedelmi pályákra (hírlapárúsítás, stb.) is kiterjed. A nagy angol újság szerint körülbelül 10.000 ember veszítette eddig kényerét a Kultúrkamara működése következtében.

Másfelől azt hangoztatják, hogy az antiszemita törvényhozás nem érinti a zsidók gazdasági tevékenységét. Papíron nincs is semmi korlátozás; de egyre hevesebb az a pártpropaganda, mely a

zsidó kereskedők bojkottálását célozza. Egyes helyeken (így Hildesheimben) közhírré teszik azok keresztények nevét, akik „még mindig” zsidónál vásárolnak. Számos helyen a nem-zsidó üzletek számára „Deutsches Geschäft” feliratú táblákat vezettek be, s a párt nyomást gyakorol azokra a keresztény kereskedőkre, akik nem akarják ezt a táblát kitenni. Frankenben, a hírhedt Julius Streicher tartományában, statisztikát vezet a párt arról, hogy egy-egy helységről hány zsidó vándorol el; természetesen a legvadabb bojkottmozgalom folyik a zsidó kereskedők és keresztény vevőik ellen. A német zsidók aggodalommal kérdeik, mit tartsanak ezután gazdasági tevékenységük szabadságáról, melyet kormánykörök is oly gyakran hangsúlyoznak.

Örvendetes jelenségek

Felmerültek azonban Németországgal szomszédos államokban örvendetes jelenségek is, melyek azt mutatják, hogy mutatkozik még némi ellenállás az antiszemita demagógiával szemben. Svájcban újabban nagy hullámokat ver a nemzeti szocialista ideológiából táplálkozó antiszemizmus. A berni Cion-pör, a zürichi zsinagóga ellen nemrégiben elkövetett merénylet és más hasonló események mutatják, hogy a gyűlölet hulláma Svájcot sem kerülte el. A kis ország szabad hagyományai egyelőre még gátat vetnek az antiszemita mozgalom elfajulásának. Jellemző a svájci liberalizmus erejére Basel kanton legutóbbi határozata, melyvel eltűnt a zsidóknak nyilvános helyen való gyalázását, a vérvád terjesztését és hasonló féktelenül gyűlölködő cselekményeket.

Ausztriában sem engedhet meg magának mindent az antiszemita agitáció. Nemrégiben uszító írat jelent meg a „rituális gyilkosságokról”, s különösen az keltett feltűnést, hogy ez a szennyirat a gráci egyetemi nyomdából került ki. A munkát hamarosan elkobozták, amivel a kormány tanúságot tett róla, hogy nem hajlandó tűrni a zsidóellenes agitáció elfajulását.

**A „MULT ÉS JÖVŐ” jubiláris
szentföldi társasutazása
a Lloyd Triestino
luxushajóin**

1935. március 12-én indul
dr. Patai József vezetésével
Jelentkezés 1935. január 15-ig
Purimi ünnepek, karneval felvonulások, M a k k a b e a világsportversenyek
Tel-Avivban.
Pro-pektust küld a „MULT ÉS JÖVŐ”
kiadóhiva 11 (Budapest, V. Vadász-u. 11
Telefon: 19-9-55.)

**SCHÜCK
INTERNATUS**

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt díjak.

ZSIDÓ FEJEK:

Sussmann Viktor

Csengetés... ajtónyitás... alig van időm a kabátomat letenni, már nyílik is a dolgozószoba ajtaja.

— Tessék...! — mutat rá a régidivatú, egyszerű, szalmafonatú székre Sussmann Viktor, az orthodox hitközség tudós rabbija. — Mivel szolgálhatok?...

Azt, hogy ki vagyok, ő sem kérdezi meg tőlem, aminthogy minden kérdés, bejelentés, bemutatkozás nélkül léphettem át szobája küszöbét. A szobáét, melynek puritán egyszerűségét, nem díszíti semmi. Néhány fénykép a falon, közöttük Koppel Reiché, az elhunyt főrabbié, Koppel Reich királyi tanácsosi kinevezése I. Ferencz József király aláírásával, az ablakban egy menóra, benne az első színes gyertya. Az első szoba bútorzata, melyen keresztül mentem, is ezzel a tisztességgel húzza alá azoknak a szavaknak jelentőségét, melyeket Sussmann rabbi beszélgetésünk során a papi idealizmusról mond. Két börfotój, asztal és könyvvállványok. Igaz: ezernyi könyv. Az igazi gazdagság: a tudás bősége.

— Miért ne lehetne a neológ zsidó egyúttal mélységesen vallásos és tradícióhű? — vetem fel az annyiszor megismételt kérdést az orthodox pap előtt. A kérdést, mely annyi vita, véleményeltérés kútforrása.

— Nézze fiam — feleli gondolkozás nélkül Sussmann rabbi — a kérdése már kiindulópontjában helytelen. Helytelen, mert nincs kétféle zsidó. Legalábbis nincs abban az értelemben, ahogy maga a kérdést felveti. *Zsidó csak egyféle van: aki megtartja a vallása parancsait. Aki nem tartja meg, az nem zsidó.* Itt még csak árnyalati különbségek sem lehetnek. Az úgynevezett vallási modernizmusról, engedékenységről, annak következményeiről elég lesújtó kritikát mond a kitérés statisztika. Vagy fel tud nekem mutatni a ki-

tértek között egyetlen orthodox zsidót?... Na, látja, hogy nem! És még egy megállapítás. Nemcsak a vallási modernizmus nem tesz jót a zsidóságnak, hanem a gazdagság sem. Nem állítom, hogy a gazdag zsidó nem lehet jó zsidó, de tagadhatatlan, hogy a szegény, küszködő, nélkülöző zsidók sorában, sokkal több a vallás parancsaihoz tántoríthatatlanul ragaszkodó, mint a jómóduak között. Én öreg ember vagyok, én ismertem, jól ismertem a Schossbergerek, a Weissek, a Fellnerek, az Ullmannok, a Mauthnerek, a Hatvanyak apáit, nagyatyáit. *Én láttam Weiss Manfrédot zokogni, amikor azt mondta nekem a vállalataira, birtokaira, gazdagságára célozva: Mit ér nekem ez az egész gazdagság, amikor a gyermekeim kitértek!...* Kornfeld Zsigmond gyerekei kívülről bencsoltak gyerekorukban. Ma?... Igen, ez a modernizmus útja!

— És a hitoktatás szerepe?...

— Hitoktatás!... Hittanóra!... A hit, mint tantárgy!... A hitet az anyatejjel együtt kell beszívni és a vele összefüggő tudnivalók tanulása az egész életet át tart. Annak, amit a hittanórán tanul, a legkevesebb gyerek tudja a jelentőségét. Vagy, helyesebben, tudja, csak nem érti és nem érzi. Tefilin, cidakli, mezüze, ismeri a szavakat, tudja, mit jelentenek, mire, mikor és hogyan használják, de érzi-e a jelentőségét? Nincsenek nagy tanítók. Nem tanítják, nem tanulják a Tant, nem úgy, nem annyian, mint kellene. A zsidóság, amikor jól megy a dolga, mindig „könynyíteni” akar vallási kötelességein. Mindig enged a zsidóságból és csak akkor tér vissza hozzá, amikor arra külső körülmények figyelmeztetik. *De megpróbálta-e a zsidóság, hogy ha akkor, amikor jól megy a dolga, amikor nem bántják, ha akkor is ragaszkodnék zsidóságához, nem maradnának-e el a megismétlődő megpróbáltatá-*

sok? Nincs-e szüksége a zsidóságnak arra, hogy időnként figyelmeztesse őket sorsának hirtelen változása a félig elfelejtett kötelességére?

— A rabbi kötelességei?... Az ő szerepe a vallásos érzés megtartásában, elmélyítésében?

— A rabbi ne csak prédikáljon, eskessen és temessen. Ne csak azt végezze, amiért fizetést kap. *A pap legyen idealista. Aki nem az, nem való papnak!*

Sussmann rabbi nemcsak pesti rabbi, hanem kecskeméti főrabbi is. Ezért az állásáért nem kap egy fillér fizetést sem. Aki beszélt vele valaha, aki járt nála csak egyszer, tudja, hogy a papi idealizmusra és a szükséges szegénységre vonatkozó felfogását száz-százaléki érvényesíti a saját életében.

Isten szolgálja, aki az embert szolgálja.

Halász Sándor

Izlésünk ellenére

szóunk hozzá rövid pár szóban ahhoz a méltatlan és hitvány piszkolódáshoz, mely a szenzációéhség hallatlan felelőtlen ségével nem átalta kikezdeni egy példásan nemes és ideális érzésű zsidó nagyszonynak, Rosenbergszandornénak közéleti tisztességét. Piszkos forrásokból származó rágalom alapján világgá rikoltott: botrányok vannak a kilencedik kerületi zsidó nőegyletben. S a cikk, melynek írója talán azt sem tudja, ki az a nemeslelkű hölgy, akit felelőtlen rágalmainak sorával befröcsköl, a léha álhirlelési könyörtelen címzésekkel ismételt meg a kameséket, elbocsájtott alkalmazottak felelőtlen rágalmaikat, hogy lapjának tartalmát „érdekessé” tegye.

Rosenbergszandorné nem szorult védelemre az ilyen szennyes támadás ellen. Az lehet, sőt bizonyos, hogy a segítségére szoruló Rosenbergszandorné jóvoltából olyan összegekhez jutottak, melyeknek földi könyvekben nincs nyomuk; de olyan összegek, melyek a nőegylet vezetőségének hibájából nem jutottak volna el a szegények kezéhez, soha nem voltak és nem is lehettek. Nagyon szépen kérjük őt: ne méltassa figyelemre a hitvány támadást, melytől minden ép izlésű ember undorral fordul el.

H Y P E R O L ideális száj- és torok-öblögető

Pro- és contra a fúzió körül

**A fúziópárt vezérének levele a „Zsidó Élet”-hez —
Dr. Bálint Béla: „Az egyesítés egyedül és kizárólag
a pestiek érdeke”**

Annakidején részletesen beszámoltunk a fúziópárt budai nagygyűlésének lefolyásáról és tárgyilagosan megállapítottuk, hogy a nagygyűléssel szándékolt demonstráció nem sikerült. Alapi Béla igazgató, a fúziópárt vezére e cikkünkre való hivatkozással alábbi levelet intézte szerkesztőnkhez:

Igen tisztelt Főszerkesztő Úr!

Sokkal többre becsülöm Önt, sem-hogy felteném Önről azt, hogy amikor helyet ad b. lapjában valamely véleménynek, ugyanakkor ne adna helyet az ellenvéleménynek is. Ennél a megbecsülésnél fogva legyen szabad Önt tiszteletteljesen arra kérnem, hogy az idemellékelt cikket becses lapjának legközelebbi számában leadni szíveskedjék, annál is inkább, mert Ön joggal számíthat arra, hogy nem térlek kézlegyintéssel napirendre az Ön lapjában megjelent cikkek felett, úgy mint ahogyan az ellenpárt immár számos orgánumának cikke fölött tesztem.

Bízom abban, hogy Ön iparkodik a tárgyilagosságra és ez adja nekem a biztos tudatot, hogy cikkemet le fogja közölni.

Előre is köszönöm megértő szíves-ségét és vagyok

kiváló nagyrabecsülésel

kész híve

Alapi Béla

Dr. Bálint Béla úrnak, a Beszkárt ügyészének és többeknek

Amint cikkében méltóztatik írni, a magyar zsidóság ügyei iránt érdeklődők nagy figyelemmel kísérik az unifikációs küzdelmet és ezért anélkül, hogy bővebben ismertetném az Ön cikkét, legyen szabad pontonként felelnem.

Meglehet az, hogy a magyar zsidóság reprezentációjára csak a községkerületek, illetve az Országos Iroda van hivatva, de a múltban is, amikor valamely komoly sérelem vagy veszély fenyegette a zsidóságot vagy egyébként kellett reprezentálni, mindig a Pesti Izr. Hitközség elnöke, vagy főabbija volt az, aki ezt megtette. Élénk emlékezetében él mindenkinek, hogy a kommun összecsomálása után az akkori elnök, Székely Ferenc járt el József főhercegnél, Friedrich miniszterelnöknél és Schnetzer honvédelmi

Sohasem vontuk kétségbe Alapi Béla jóhiszeműségét, sőt több ízben hangsúlyozottan kifejezést is adtunk ennek. Dembitz Gyula, dr. Deményi Aladár stb., a fúziósok élén bizonyára hasonló jóhiszeműséggel harcolnak. Külön-külön valamennyien objektív emberek, de a közvélemény a most folyó küzdelemben mégis kénytelen megállapítani, hogy maga a fúziós mozgalom harcosabb, tehát elfogultabb és szubjektívebb a kelleténél. Nem látjuk például semmi értelmét, hogy a fúziósok heteken keresztül egyszerűen nem vettek tudomást az őbudai hitközség közgyűlésének a fúzió elleni határozott állásfoglalásáról. Olykor a budai hitközség érdemes elnökét, néhány igen tiszteletreméltó előjáróját sem részesítették palémáikban a megbecsülésnek abban a tónusában, amely őket, úgy személyi hozzáférhetetlenségük, mint közéleti tisztaságuk révén méltán megilleti.

Hogy Alapi Béla, mint a fúziópárt vezére, tehát mint a fúziós mozgalom harci taktikájának is hivatalos zsrírása, mégis objektivitást kér tőlünk, ezt jobb idők jelének vesszük, mintegy ígéretül arra nézve, hogy jövőben a túlsó oldalról is hasonló objektivitással fogják kezelni az unifikációk ellen küzdők felfogását és ténykedéseit. Készséggel eleget teszünk tehát Alapi Béla kérésének és hozzánk intézett sorait teljes szövegükben leközzöljük a következőkben:

miniszternél, akiket arra kért, hogy a zsidóságot védjék meg a meginduló terrortól. Ő volt az, aki azután felment a dohányutcai és a rombachutcai szöszékre és onnan hirdette ki a szombati gyűlésezet előtt a kapott ígéreteket és később, amikor a mindenki által tisztelt és nagyrabecsült Kormányzónk bevonult a fővárosba, ugyancsak ő járt el az egész magyar zsidóság érdekében. Amikor a kommun után megjelentek azok a véres plakátok Budapest utcáin, amelyeken a román tisztek után lihegő zsidó asszonyok oly förtelmes módon ábrázoltattak, amikor a zsidókat oly aljas módon rágalmazták ezek a plakátok, Székely Ferenc, a Pesti Izr. Hitközség akkori elnöke járt el az akkori vezénylő román tábornoknál és a látogatásnak eredménye

volt az, hogy a cenzor hadnagy másnap már Besszarábia felé utazott és a plakátok egyik napról a másikra eltűntek Budapest utcáiról. De az is élénk emlékezetében van mindenkinek, hogy Ferencz József uralkodásának ideje alatt, ha udvari ebéd volt, vagy más ünnepség, a zsidóság a Pesti Izr. Hitközség főabbija képviselte.

Nem áll az, hogy a hitközségek nemcsak céljaiknak sokkal jobban megfelelnek, ha széttagoltan működnek! Régi, de mindig értékes legenda az, hogy amikor a hadalkló zsidó ágya körül odagyűltek fiai, azt mondta nekik, hogy hozzon be mindegyik 2 fűzfaágat. Az egyiket mindegyik nagyon könnyen eltörte, de amikor a 8 fiú által behozott másik 8 fűzfaágat egynek adta oda, hogy törje el, — nem tudta eltörni. Egyenként könnyen össze lehet törni az egyedeket, de a közületek együttesen már erőt képviselnek, minél nagyobb, annál többet.

Nem érv az, hogy a római katolikus egyházközségek decentralizálva fejtenek ki működést. A rom. kath. egyházban olyan disciplina van, hogy ha az egyház feje azt határozza, hogy a chicagói kongresszusra utazzon el az esztergomi, a varsói, a mainzi, a párisi, a bruxellesi, stb. érsek, azok szó nélkül és lelkes örömmel teljesítik a kapott parancsot. Ugyanez az egyházi hierarchia rendelkezik a legelszörbált helyen fekvő kis parókiák felett is, van egy egységes vezetés, amelynek áldásos működése a katolikus hitéletében és annak abszolút egységében megnyilvánul akkor is, ha annyi parókia van, egy községben, mint mondjuk Velencében, ahol majdnem minden utcában más egyházközség áll fenn.

Ha sok budai hittestvérem, akik bennszülött vagy régi budai lakosok, nem helyeslik az egyesülést, tudok Önnek igen szép számmal megnevezni olyanokat, akik azt helyeslik. Magában az egyesülési pártban igenis bennszülött vagy régi budai lakosok vannak, magam is 36-ik éve lakom Budán és ha emlékezetem nem csal, legalább 30 esztendeje vagyok tagja a képviselőtestületnek is. Milyen külön érdemet lát abban, ha valaki Budán született és milyen hátrány az, ha valaki máshol született? Egyik olyan zsidó, mint a másik és nem tudok magasabb vagy alacsonyabbrendűséget látni abban a zsidóban, aki másutt született, mint Budán.

Hogy anyagi áldozatok árán is megvédik autonómiájukat a régi budai hitközségi tagok, — nem látom! Ők maguk sem látják autonómiájukat, mert ha mindenképpen lenne az autonómia és nemcsak a vezetőségé, úgy már régen elrendelték volna az unifikáció kérdésében a szavazást, illetve nem kellene félniük ak-

kor, ha olyan biztosak lennének a vezetők a győzelemben, mint ahogy mondják. Sőt kötelességük lenne, mert ha kiírnák most a szavazást, maximum 3 hónap alatt az egész ügy le lenne bonolytva és akkor helyreállhat a béke, mert amit többször hangoztattam, én minden körülmények között tiszteltem a hitközség egyetemének véleményét és ha pártom kisebbségben marad, megszüntetem ez irányú működésemet, de elvárom azt, hogy győzelmünk esetén az unifikációt ellenző párt is tisztelje az adózó polgárok véleményének megnyilatkozását.

Azt mondja a cikkíró, hogy általános magyar zsidó szempontból is káros lenne az egyesülés, amit csak a pesti hitközség érdekében állónak tüntet fel. Feltételezve, de meg nem engedve, hogy csak a pesti hitközségnek lenne érdeke az egyesülés azért, hogy intézményeit fenntartassa, amely intézmények az egész ország zsidóságának büszkeségei, akkor még inkább kötelessége az egész zsidóságnak, de elsősorban az intézményeket leginkább igénybevehető budai zsidóknak az intézmények fenntartásáért áldozatot hozni. Kérem az igen tisztelt cikkírót, hogy ha a Pesti Izr. Hitközség nem volna képes fejleszteni vagy fenntartani kórházát, hol tanulna az a sok fiatal zsidó orvos, hol szerezne gyakorlatot akkor, amikor a városi vagy állami kórházakba nem juthatnak be? Ki vállalja azért a felelősséget, hogy ha csak egyetlen vak vagy süketnéma zsidó gyermek azért nem kaphat elhelyezést a pesti intézményekben, mert azok fenntartása, anyagi eszközök híján lehetetlenné válnak. Hiszen még az országos tanítóképző menzáját is tisztán a Pesti Izr. Hitközség tartja fenn! Anélkül, hogy tovább sorolnám fel fel e cikk keretében az egyéb intézményeket, hiszen mindezeket elmondtam már különböző beszédeimben és megírtam különböző cikkeimben, mégis csak azt kérdezem: minden zsidónak kötelessége ezekről az intézményekről gondoskodni, csak épen a budaiaknak nem, akik a pestiekén kívül a legközvetlenebbül igénybevehetnék ezeket?! Hol van az a híres zsidó összetartás, amellyel megválnak bennünket ellenségeink, amikor itt a magától adódó egyesülést sem akarják azok a kevesek, akiktől soha semmi érdemleges érvet a 800 éves múltom és az autonómián kívül nem hallottam. Azt a 800 éves múltat senki sem veszi el, az épen olyan multja az azóta megalakult Budapesti Orthodox hitközségnek mint a neológoknak! Hiszen 1868 előtt nem volt külön orthodox, neológ, vagy statusquo község! Hogy épen a budaiaknál kezdtem az egyesítést, ennek oka az, hogy én már 14 évvel ezelőtt is megkezdtem ezt, én budai vagyok és

épen a budai zsidóság érdekei fekszenek anyyira a szívemen, hogy ottan kezdtem meg. Óbuda és Kőbánya egyesítése más dolga lesz, mert annál is meg kell lennie, hiszen az ideál, ami előttem lebeg, egy olyan szervezet megalakítása az egész magyar zsidóság érdekében, mint amilyen a protestáns felekezetenek, amely bár keületekre osztva, de egységes vezetés alatt áll és rögtön felemeli a szavát akkor, ha akár a felekezetenk éri valamely sérelem, akár egyeseket ér olyan sérelem, amely az egész felekezetenk sérelmének minősíthető.

Nem lehet szememre hányni azt, hogy egyetlen hitközségi alkalmazott elbocsátására gondolnék. Megegyezésem úgy szól, hogy minden alkalmazott nemcsak megtarthatja jelenlegi címét, rangját és jövedelmét, de minden ráfizetés nélkül tagjává válik a Pesti Izr. Hitközség nyugdíjintézetének.

Csodálom azt a merészséget, amellyel dr. Bálint úr feleltelen, könnyelmű ígéretnek minősíti a templomépítést vagy a 10 évi adómaximálást. Több mint 40 esztendeje dolgozom pályámon. Üzletet kötöttem Konstantinápolytól New-Yorkig. Sehoh, soha senki nem mondhatta azt, hogy én valamit is könnyelműen csináltam volna. Az az ígéret igenis kötelezi az ígéretet beváltani is tudó Pesti Izr. Hitközséget a kezemből levő frásos nyilatkozat alapján és a Pesti Izr. Hitközség több előjárásági tagja által, több ízben tett kijelentések is megerősítették azt!

Ha egyszerűen csak üzleti szempontból nézném a dolgot, akkor is két kézzel kellene kapniok a budaiaknak ezek után — a pesti hitközségre nézve belátom: terhes — feltételek után, hiszen kétségtelen, hogy az első egyesülés alkalmával kikötött feltételeket a megalakuló Budapesti Izr. Hitközség már csak azért is sürgősen és haladéktalanul be fogja váltani, hogy ezzel a többieknek is — akit bevenne majd a nagy hitközségbe — megmutassa azt, hogy mennyivel helyesebben cselekednek, ha ők is egyesülnek!

Ne fájjon a feje dr. Bálint úrnak a mi nem három, de már több mint négyezer aláírásunk valódisága miatt! Majd, ha szavazás lesz, meg fogja látni, hogy mennyi ebből a jó és mennyi a helytelen. Ami a magyar zsidóságnak teendő rossz szolgálatot illeti, azért vállalom a felelősséget, pedig nagyon érzem felelőségem tudatát, nem kevésbé, mint a magyar Izraelnek azon kiválóságai, akik eddig írásban és szóval az egyesülés mellett nyilatkoztak és akik — mint Székely Ferenc, dr. Guttman Mihály, Sándor Pál, dr. Dési Géza, dr. Bródy Ernő, dr. Baracs Marcellé, dr. Székely Albert

stb. stb. — sokkal több érdemet szereztek a mindég első fronton való harcaikban a zsidóság érdekében, mint azok, akik eddig az egyesülés ellen nyilatkoztak.

Dr. Orova úrnak csak az a feleletem, hogyha ő időszertílennek tartja a mostani mozgalmat azért, mert országról-országra terjed a zsidóüldözés ördögének ereje és arra vár, amíg majd a zsidókat senki sem bántja, attól tartok, hogy ez sose fog megtörténni. Már régen kellett volna az egyesülésnek megtörténnie, de mivel mindig bántják a zsidókat — hol itt, hol ott — tehát nincs idő várni!

Ami a pénz- és ügykezelés „rosszhiszeműségének színében való feltüntetését” illeti, arra kérem, várja meg a budai hitközség legközelebbi mérlegét, hasonlítsa össze a legutóbbival és ha akkor is rosszhiszeműséggel vádol bennünket, készséggel elfogadom ezt — a viszonyok ismeretének hiányával — tett kijelentését.

„Nem fuzionálnak a fővárosi hitközségek” című cikk azt írja, hogy a nagygyűlésünkön mindössze 40—50 budai hitközségi tag lehetett. Ha a cikkíró hajlandó bármilyen zsidó jótékonycélra mindazon budai zsidók után, akik ötvenen felül voltak ott, egy nagyon szerény összeget lefizetni, úgy igazolni fogom neki, hogy hányon voltak ott budaiak, addig azonban ezt a megjegyzést az ellentábor azon érvei közé sorozom, amelyek nem az igazságot, hanem a hatást keresik! A szónokok közül Sándor Pál, Bródy Ernő, Fábiny Béla, Deményi Aladár, Ludaik lakosok, nem budai Dési Géza és Baracs Marcellé. De azt kérdezem: hogy amikor ezek a kiválóságok bárhol a zsidó ügyek érdekében dolgoztak, ki kérdezte tőlük azt, hogy hová valók? Zsidók! A magyar zsidóság kiválóságai és büszkeségei ezek és nem pestiek vagy budaiak. Magam is egyetérték abban, hogy legfőbb ideje lenne békességben liquidálni ezt a kérdést, amint fent mondtam, tessék elrendelni a szavazást! Ne verekedjünk, ne dobálózzanak mindenféle izléselen, dolgokkal, hanem szavazzunk! A nép szava lsten szava! Majd meglátjuk, hogy ki győz?! A budai Chevrát illetőleg igenis kötelessége lenne a budai hitközségnek, hogy segítse. Legalábbis annyit segítsen, hogy ki tudja fizetni az alkalmazottaknak a november 1-én esedékes volt fizetését, hogy a folytonos végrehajtások és perek miatt ne legyen kénytelen lemondani a Chevrá elnöke, aki akaratlannal és ártatlanul jutott ebbe a mélységes bajba és akit a budai hitközség vezetője azzal biztat, hogy csak koplaljon tovább, majd megszokja és jövőre majd ad neki segítséget. Hogy ha a Chevrát,

amely úgyszólván családtagja a hitközségnek nem tudja segíteni, azt kérdezem, hogy az ő részéről volt a könnyelmű ígéret az, amikor a kelenföld-lágymányosi körzetnek templomot ígérték?!

A „Pollák Lajka csodálatos karrierjét” illetőleg ajánlom, hogy kérdezzék meg Chmura László urat, hogy milyen cézzal és mily okból adta át a budai hitközségnek azt a fényképét, de ha megtörtént volna is az, hogy Pollák Lajka atyjának neve helyett Lajost írt volna az iroda, ilyen hiba előfordulhat és szívesen látom, hogy ilyen derültséget okozott, mert hiszen egyéb derültségre a budai

hitközség és a Chevra életében csak-ugyan nincsen ok.

Végül, hogy az utolsó pontra is válaszoljak, ismétlem, három hónap múlva béke lehet! Tessék elrendelni a szavazást! A budai választók fognak feladni! Én nyugodtan nézek ennek elébe, a magyar Izrael és a budai hitközség érdekében!

Alapi Béla.

Megmutattuk a cikket az általa aposztrófált dr. Bálint Béla budai képviselőtestületi tagnak, aki a következőkben válaszolt a fuzióspárt vezérének kijelentéseire:

Válasz Alapi Béla igazgató úrnak

Alapi igazgató úr sem vonja kétségbe, hogy a magyar zsidóságot egyedül az Országos Iroda képviselheti. A kivételek csak megerősítik a szabályt. Az a körülmény, hogy egyes rendkívüli esetekben az Országos Irodán kívül más nagyetekintélyű vezetőemberek is eljárhatnak a zsidóság érdekében, nem cáfolja meg véleményemet. Legfeljebb arra inthet bennünket, hogy egyrészt az Országos Iroda elnöke mindenkor teljesen intakt, kifogástalan, másvallásúak által is nagyrabecsült ember lehet, másrészt az Országos Irodát úgy kell megszervezni, hogy annak mindenkor és minden körülmények között sulya is legyen.

A fűzfákra vonatkozó szép legendát mindnyájan ismerjük. Annak értelmét Alapi igazgató úr félremagyarázza, amikor az erőt a pesti és budai hitközségek egyesítésében látja. Szerintem a fűzfavesszők az egyes hitközségek és a község-kerületek, amelyeket egy hatalmas kar, az Országos Iroda fog össze. Ez adhatja azt a nagy erőt, amelyre szükségünk van.

A zsidó hitközségek legfőbb feladata az, hogy a tagjai hitbeli szükségletét teljesen kielégítse. Az ezenkívüli működés, a hitközség közigazgatása stb. csak eszköz a cél elérésére.

A róm. kath. egyházban meg van az egységes vezetés, de ugyanaz meg van a zsidóknál is. Az egységes vezetés azonban nem a pastoraúra vonatkozik, nem az egyházak belső működésére, hanem a külső megnyilvánulásra. A belső hitélet szempontjából pedig, amint már kifejtettem, csakis a decentralizált zsidó hitközségek tudnak helyes működést kifejteni.

Alapi igazgató úr úgy értelmezi a cikket, mintha a régi budai lakosok, illetve bennszülöttek magasabbrendű lények lennének a később Budára került hitközségi tagokkal szemben. Ily abszurdumot nem mondtam és nem is mondhattam, de tekintettel a fenti állításra, meg kell magyaráznom frásom értelmét. A bennszülött, vagy régi budai lakosok

azért ellenzik inkább az egyesülést, mert jobban meg tudják becsülni hitközségük igazí érdekeit, jobban ragaszkodnak az önállóságukhoz, oly szeretettel és tisztelettel vannak a hitközségükhöz, mint az édes gyermek a szülői házhoz, akivel szemben állhatnak a mostoha gyermekek, akik csak felnőtt korukban kerültek oda.

Azért, mert a budai vezetőség más véleményen van, mint Alapi igazgató úr, a hitközségnek még van autonómiája és reméljük lesz is.

A cikkíró úr szeretné, ha az unifikáció kérdésében mielőbb meghallgatná az ösválasztók véleményét. Ha a képviselőtestületnek lényegtelen kisebbsége felvet egy kérdést, akkor nem lehet a vezetőséget arra kényszeríteni, hogy azonnal az ösválasztók meghallgatását rendelje el. Elsősorban alapszabály-módosításra lenne szükség, mert a mostani ily esetről nem intézkedik. Másodsorban ennek a kérdésnek az eldöntése egyáltalában nem sürgős, különösen nem a budai hitközség szempontjából. 1936-ban úgys lejár a mostani képviselőtestületnek mandátuma, akkor lesz alkalom arra, hogy az ösválasztók döntsenek. Ismervé ellenfeleink mentalitását, ha az ösválasztók meghallgatását a vezetőség rögtön elrendelnie volna, akkor a vereség után az lett volna a kifogás, hogy nem volt idejük a választók felvilágosítani. Ez a kifogás 1936-ban már nem hozható fel.

A pesti hitközség érdemeit az intézmények fenntartása szempontjából nagyon jól ismerjük, áldozatkészségüket elismerjük. A budaiak felajánlották, hogy az intézmények fenntartásához tehetségükhöz képest hozzájárulnak. Ez a nyilatkozat azonban süket fülekre talált egy szerényen úgy tesznek az érdekeltek, mint ha nem hallanák és nagyban hangoztatják, hogy a budaiak egyáltalán nem akarnak békét.

Már néhányszor hallottuk, hogy Alapi igazgató úr Konstantinápolytól-New-Yorkig sok üzletet kötött. Ennek felhanyortgatása nem tartozik az ügyhöz. Az

igen tisztelt igazgató úr tisztességében és becsületében senki nem kételkedik, azonban abban nemcsak én, de mások is kételkednek, hogy a pesti hitközség az egyesülés esetére nekünk új templomot építene, illetve tudna építeni, dacára az írásbeli ígéretnek. A pesti hitközség urai nem azért akarják az egyesülést, mert a budaiakat olyan nagyon szeretik és mert fáj nekik, hogy Budán még mindig nincsen új templom, hanem azért, mert nekik Budára szükségük van.

A 4.000 aláírást nem becsüljük annyira, mint Önök. A kikunyerált és kiterrozzált aláírásokkal eredményt nem fognak elérni, tudva azt, hogy a legtöbb helyen a tolatkodó aláírástgyűjtőktől csak kiutasítással tudnak hittestvéreink megszabadulni.

Hiába hivatkozik a cikkíró úr a pesti hitközség kiválóságaira, akik az egyesülés mellett vannak, mert mi, akik ezt ellenezzük, szintén mellette nyilatkozunk, ha a pesti hitközség tagjai volnánk, tekintettel arra, hogy egyedül és kizárólag a pesti hitközség érdeke az egyesítés.

Dr. Bálint Béla

a budai izr. hitközség

képviselőtestületének tagja.

Magunk részéről természetesen teljes egészében fenntartjuk régebbi álláspontunkat és kijelentéseinket, amelyek jóhiszeműségét, objektivitását maga Alapi Béla sem vonja kétségbe.

— **Gyermekfelruházás a Kispesti Izr. Nőegyletben.** A Kispesti Izraelita Nőegylet, mint minden esztendőben, ezúttal is egész tömeg szegény gyermeket látott el tetőtől talpig meleg téli ruhákkal, hogy ha megszüntetni nem is tudja, de legalább tőle telhetőleg enyhítse a nyomorúság által sújtott ártatlan gyermekek szenvedéseit. Özv. Haasz Miksáné elnökaasszony eléggé ki nem emelhető munkássága az, amely szünet nélkül újabb és újabb jótékony cselekedetekre buzdítja a Nőegyletet és ennek a munkásságnak az eredménye volt annak a 30 gyermeknek a boldogsága, és 30 szülőnek a könnyes köszönete, melynek tanúi lehettünk az ünnepségen, a Kispesti Izr. Hitközség tanácstermében. És hogy a gyermekek boldogsága teljes legyen, az elnökaasszony jóvoltából meleg kakaóval és édes süteménnyel cukrozták meg a kis emberkék keserű életét. Külön köszönet jár Heller Sámuelné kispesti fehérenemű gyáros ne-jének, aki egymaga 24 gyermeknek adott meleg téli alsóruhát. A kicsinyek és felnöttek hálája és szeretete veszi körül ezért őt, aki túlzott szerénységével szemben ezen jótékony munkáját is oly rejtetten cselekedte, miként azt nemes érzésen diktálta és a zsidó vallás tanítása is előírja.

HIREK

ONAPTÁRO

Jan 4. péntek — Tévész 29 (Szombat bejöv. 4.06). — Jan 5. szombat — Sevát 1 (Roschodes. ujhold, hetiszakas, Voero, háftóra Hasomajim. Ezek 28 (25-29 f. 21, szombat kimen. 4. 51) — Jan. 6. vasárnap — Sevát 2 (Tökufász Tévész). — Jan. 7. hétfő — Sevát 3. — Jan. 8. kedd — Sevát 4. — Jan. 9. szerda — Sevát 5 — Jan. 10. csütörtök — Sevát 6 (Nov. böjt) — Jan 11. péntek — Sevát 7 (Szombat bejöv. 4.55.)

— Március 4-én lesz az országos gyűlés. Az Országos Iroda elnöksége a községkerületi elnökök hozzájárulásával az országos gyűlést március 4-ére összehívta.

— Dr. Orova Zsigmond ünnepélése. Az óbudai izr. hitközség dec. 26-án díszlakomát rendezett elnökének, dr. Orova Zsigmondnak tiszteletére abból az alkalmából, hogy házasságának negyedszázados évfordulóját ülte meg. A hitközség, melyben azóta, hogy vállalta az elnökséget, a legteljesebb egység honol és a nehéz gazdasági viszonyok ellenére rendezett finánciákat teremtett, ezt az alkalmat ragadta meg arra, hogy halálának kifejezést adjon munkásságáért. Mintegy 250-en jelentek meg a lakomán, köztük az Orsz. Izr. Iroda elnöke és alelnöke, a pesti, budai, újpesti és kispesti kongr. hitközségek küldöttei, valamint az óbudai hitközség, chevra, nőegylet és jóléti intézmények delegáltjai. Kozma Gyula hitk. alelnök, a rendezőbizottság elnöke üdvözölte a vendégeket, majd dr. Neumann József főrabbi ünnepi beszédben méltatta az elnök érdemeit, miközben dr. Orova Zsigmondnak Frank Frigyes festőművész által festett olajképéről lehullott a lepel. Stern Samu udv. tan. a Pesti Izr. Hitközség és az Orsz. Izr. Iroda, dr. Krisztháber Adolf elnök a Budai Izr. Hitközség üdvözlését hozta. Herskovits Mihály hitk. alelnök az óbudai zsidóság, Káldor Gyuláné elnökszonny az óbudai izr. Nőegylet ragaszkodását tolmácsolták. Weisz Simon, Eckstein Ignác és Arányi Adolf, az újpesti izr. hitközség elnökének meleg szavai után dr. Orova Zsigmond szólalt fel, aki meghatott közvetlen köszönetet mondott a mindenimben feléje áradó szeretetért.

— Házasság. Molnár Ferenc dec. 25-én délben tartotta esküvőjét Kardos Ernő főtitkár Anna leányával. A főváros legelőkelőbb társadalmi köréből egybegyűlt nászközönség szeretettel tolmácsolta jókívánságait az új párnak és az örömszü-
löknek.

— Elégtétele Rosenberg Sándornének. Lapunk más helyén szállítjuk le igazi értékükre azokat a méltatlan támadásokat, melyeket a főváros zsidó jótékonyági munkájának egyik leghivatottabb vezérégyénisége, Rosenberg Sándorné ellen indítottak. A főváros IX. kerületének zsidósága elsőnek ragadta meg az alkalmat, hogy csatlakozzék ahhoz a tüntető demonstrációhoz, mellyel a fővárosi zsidóság vezeterei nyújtottak elégtételt a megbántott elnökszonnyak és maguk részéről is magkapó módon fejezték ki személye iránti ragaszkodásukat. A IX. ker. templomkörzert legutóbbi elnökségi ülésén Darvas Gyula előljáró indítványára egyhangulag biztosította a körzet Rosenberg Sándornét legbensőbb bizalmáról, kérte, hogy ne veszítse el kedvét, hanem irányítsa és vezesse tovább a VIII—IX. ker. izr. nőegyletet a zsidóság javára és szegényeink megkönnyebbülésére. A templomkörzert választmányának dec. 27-én tartott ülésén az elnököl dr. Epstein Manó adott hangot az előljáróság elismerésének és a választmány az előterjesztett határozati javaslatot egyhangulag magáévá tette. Dr. Farkas József közz. rabbi külön is kifejezést adott a körzet zsidósága hálás elismerésének. A VIII—IX. ker. Izr. Nőegylet január 2-án tartott elnökségi ülése is lelkesen ünnepelte elnökszonnyát, felháborodva utasította vissza az érdekelt helyről sugalmazott támadásokat és biztosította az elnökszonny törhetetlen ragaszkodásáról. A Pesti Izr. Hitközség elnöksége, valamint a főváros területén működő összes izr. nőegyletek is biztosították Rosenberg Sándornét teljes szolidaritásukról.

— Az Orthodox Központi Iroda felhívásával kapcsolatban a Budapesti Ant. Orthodox Izr. Hitközség előljáróság, óbudai *Fruendiger* Ábrahám elnöke a 11. december 16-án tartott ülésében elhatározta hogy a joguszláviai kiutasítottak segélyezése érdekében sürgős kérelmet intéz a hitközségi tagokhoz. A felhívás megindító szavakkal kéri fel a tagokat, hogy adakozzanak ezen célra és adományait közvetlenül a belügyminiszter ur által e célra nyitott postatakarékpénztári számlára küldjék be.

— Eljegyzés. Reich Tibor cégvezető, eljegyezte Schlanger Klárát, Schlanger Mórnak, a „Pesti Tőzsdé” kintő igazgatójának és nejének leányát. Schlanger Mór népszerű, közkedvelt tagja a főváros társadalmának és felekezeti életének. Előkelő pozíciókban jelentős érdemeket szerzett felekezete erősítésében és hitközsége felvirágoztatásában, mindig tehetségén túl áldozott a jótékonyág oltárán, családi örömeiben éppen ezért nagyon sokan osztoznak.

— Dr. Silberfeld Jakab békéscsabai főrabbi a Kormányzó nevenapján megkapó szépségű beszédét mondott a békéscsabai templomban. Chanuka hőseinek emlékünnepeén gyönyörű párhuzamba vonta a Kormányzó vitéz multját és a megryongítgatt Magyarországot megerősítése érdekében kifejtett tevékenységét. A magasszárnyalású beszéd nagy hatást tett a hívekre.

— Az Országos Felebarátai Szeretet Egylet szegény betegekét élelmező és segélyező egyesület december hó 25-én tartotta 35. évi rendes közgyűlését a pesit izr. hitközség székházának dísztermében Ungár Armin elnök vezetésével. Dr. Fischer Benjámín rabbi elnök az egyesület fennállását jubiláló 35 éves működését aposztrofálta lelkes ékesszólásával, utána Hübsch Alfréd titkár ismertette az egyesület mult évi működését, majd a költségvetés és zárszámadás fogadtattott el. Reichenberg Jakab a jelölő bizottság elnöke javaslatára az egyesület tisztikara és választmánya választattott meg. Tiszteletbeli tagokul: Nagy Andor főszdetanócos, dr. Rosenák Miksa egészségügyi főtanácsos, kórházi főorvos. Vértés Emil a pesti izr. hitközség előljárói és Wertheimer Adolf igazgatót választotta meg. Kegyeletteljes megemlékezés történt az egyesület elhunytairól és néhai dr. Adler Illés főrabbról. A tárgvsorozathoz dr. Maitényi Nándor alelnök, Molnár Gyula és Guttman Mór szözlottak hozzá.

— VAC-bál a Vigadóban. — A joguszlvá menekültek felségélyezésére. A Vívó- és Atletikai Club január 5-én szombaton este a pesti Vigadó összes termében fényes külsőségek között bált rendez. A bál jövedelmének felét az elnökség a joguszláviai menekültek felségélyezésére fogja fordítani. Ez lesz az idén a Vigadóban tartandó egyetlen zsidó bál, melyen tehát a magyar zsidóság reprezentánsai teljes számban meg fognak jenni.

— A pécsi Talmud Tóra Egylet felolvasó ciklusát az elmúlt héten nyitotta meg dr. Wallestein Zoltán főrabbi és egyidejűleg „Mit köszön az egyetemes ember művelődés a zsidóságnak?” címen kultúrtörténeti előadást tartott. Színültig zsúfolt ház, illusztris vendégek képeztek a hallgatóság zömét, kiknek sorában megjelent Per Viktor r. k. lelkész, az Emericanum igazgatója, dr. Krisztics Sándor egyetemi tanár, a Magyar Nemzeti Szövetség ügyvezető elnöke és sokan mások, akik gyönyörködtek előadó lebilincselő előadásmódján, nagy tudásán és bámulatozó világszóttségén. A főrabbi megrajzolta a olgaskultúra kinecsinek keresztmetszetét, kimutatta, hogy Mózes törvényei milyen irányító hatással voltak a modern

világ előkészítésére és tudományhoz illő tárgyilagossággal megjelölte a zsidóság törvényes helyét az európai civilizáció fejlesztésében. A nagy átméretű előadást a hallgatóság meleg ünnepléssel köszönte meg.

— A Kispesti Izr. Jótékony Nőegylet dec. 8-án fényes külsőségek és magas-nívójú műsorral rendezte meg kultúrest-jét, melyen Kispest város zsidóságának minden rétege képviselve volt. A kultúrest, melynek jövedelmét a Jugoszláviából kiüldözött magyarok segélyezésére és a Népkonyhájára fordította a Nőegylet, impozáns megnyilvánulása volt a zsidó és hazafias érzésnek. Dr. Földényi Ferenc nőegyleti titkár üdvözlő és bevezető szavai után, dr. Fábián Béla országgy. képviselő mély zsidó érzéssel telített nagyszerű előadása teljesen lenyűgözte a kultúrest hallgatóságát, mely gyakran percekre hatással tapsokkal szakította meg az előadást és befejeztével hosszantartó óvációkban részesítette és ünnepelte az általános szereteteinek örvendő előadót. Dr. Flank Ernőné kitűnő képzettséggel és remek előadói képességgel interpretált művészi zongorajátéka után a kis zsidó táncművésznővendék Nemes-Nickolsburger Éva a Pally táncakadémia növendéke a művészi élvezet legmagasabb fokára emelte a megjelentek lelkiéletét. Bájos, kedves, sokszor akrobatikus táncái szinte felilemelkedtek a felnőtt művészek nivóján. Nem akarta a közönség lehangolni az emelvényről a már most is hatalmas tudású kis művésznőt a jövő, nagyreményekre jogosító primaballerináját. A kultúrest fényes sikerének biztató és buzdító eredményét méltatta záróbeszédében dr. Bande Zoltán a kispesti főrabbi, aki kifejezést adott a megjelentek érzésének.

— A nyiregyházi orth. Talmudtörőiskolaegyesület, mely Schreiber Sámuel több évi elnöksége alatt az ország egyik legnevesebb intézményévé fejlődött pénztára javára B'eich Lajos rendezésében nagyszerű társasvacsorát rendezett. Heller Morécsháj, Goldberg Áron és Katz Ábrahám növendékek megkapó szavalata után Kupferstein Hermann buzdította nagy kécszólással a megjelenteket adakozásra.

— Szerkesztői jubileum. A Herzl Kör dec. 8-án a Goldmark-teremben lelkes ünneplésbe részesítette dr. Schönfeld Józsefet, a „Zsidó Szemle” szerkesztőjét 50-ik születésnapja és szerkesztői működésének negyedszázados fordulója alkalmából. A felszólalásokban kifejezésre jutott a magyar cionistáknak személye és működése iránt tónálál bízalma, de a társadalom és a felekezeti élet különböző rétegeiből is számosan keresték fel a jubiléum jókívánásaikkal.

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a téli hónapok nélkülözéseinek enyhítésére a zsidó jótéti intézmények is társadalmi gyűlést indítottak. A gyűjtés igen jelentős eredménnyel járt, bár korántsem azzal, amellyel a korábbi évek gyűjtései. Hiába, a kedvezőtlen gazdasági helyzet...! Így egyik textilgyárunk 10 méter, 3 ruhára való szövetet adományozott. Ami érthető. Hiszen valóban köz-tudomásu, hogy a textilgyáraknak mostanában milyen rosszul megy...!

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy az ismert festőművészek évek óta hiába kísérletezik azzal, hogy egyik felekezeti társadalmi intézményünknek képeket adjon el. Az intézmény korábban vásárolt ugyan festményeket, de ezeket a vásárlásokat már rég beszüntette. Ke'llő anyagi eszközök hiányában Festőművésziünk azonban nem hagyott fel a reménnyel. Közben a művészek fontos magánügyben egyik közgazdasági kiválóságunkhoz fordult, aki ügyében hathatósan segítségére is volt. Az így befejezés után festőnk, — hosszas lelki vívódás után — halálja felől egyik művét küldte el pártfogójának ajándékba. Hónapok teltek el, amikor közgazdasági kitűnőségünk ugyanettől a felekezeti intézménytől, amelyről szó van, felszólítást kapott, hogy purimi ünnepélyét valami adománnyal támogassa. Kitűnőségünk tehát körülnézett lakásán és elhatározta, hogy igen értékes azzal a képtáránk egyik darabját engedje át az intézmény kép-árverése számára. Miután pedig festőnknek több képe szerepelt a gyűjteményben, ezek egyikére esett a választás. Mondanunk sem kell, hogy pont arra, amelyet ajándékba kapott, amely körülményről persze már rég megfeledezett.

Az ünnepély lezajlott, a kép az árverésen nem kelt el és fel került az intézmény irodájának a falára. Néhány nap múlva pedig ismét megjelent festőnk és újra szorongatta az intézmény főtitkárát vásárlás irányában.

— Mégsem lehetséges — érvelt meggyőző erővel, hogy épen az én munkám hiányozzék egy zsidó intézmény képgyűjteményéből.

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÓWY-NEL BUDÁN
II FŐ UCCA 79. TELEFON : 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U. 3
Margit körút sarok

— Az Ön munkája? — kérdezte erre dadalmas mosolygással a főtitkár. — De kérem művészs ur, ez tévedés. Öntől van már képünk. És megmutatta az ajándékba kapott festményt.

Festőnk lámolyogva távozott. És ha eddig sem volt híres ajándékozó készségéről, biztosak vagyunk benne, hogy a jövőben még jobban tartózkodni fog hasonló könnyelműségektől.

— A szekszárdi középiskolák zsidó újúsága „Vázsonyi Vilmos Önképzőköre” dec. 9-én műsoros Chanuka-ünnepélyt tartott. A közönség a Kereskedelmi Kaszinó nagytermét zsúfolásig megtöltötte. A Hymnus eléneklése után dr. Rubinstein Mátyás főrabbi, a kör elnöke, magasan szárnyaló beszéddel nyitotta meg az ünnepélyt. A tapsorkán elhangzása után Krausz Imre f. keresk. IV. évf. tan. ifj. elők tartotta meg tartalmas ünnepi beszédét. Utána Aczél Éva, Patai József: Chanuka című költeményét adta elő nagy hatással. Majd Csiky Irén magyar díszruhában palotás magyar táncot járt, igen ügyesen. Utána egyfelvonásos bohózat következett. Szereplői: Stauber Zsuzsa, Engel Éva, Krausz Imre és Gáspár Miklós voltak. A szereplők Gáspárnéval élükön, nagy hatást váltottak ki. Születés után Fleischer Éva, Bialik: Halálom után című költeményét szavalta szép sikerrel. Utána kétfelvonásos bohózat következett. Szereplői: Stauber Gréte, Fischhof Marianne, Fleischer Iby, Duszenszky József, Schwarz István, Gáspár Miklós, Friedmann Endre, Salamon Pál. Az összes szereplők, de különösen Fleischer Iby és Stauber Gréte, nagy tetszést aratott. Breuer Endre: Ők nem vitézek? című költeményét Szendrovics Zoltán adta elő igen hatásosan. A Kormányzó Úr Öfömlésűsége országlásának 15-ik évfordulója alkalmából rendezett hazafias magyar előkép tartama alatt a zene a Kulinyi — Vincze: Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország kezdetű dalt játszotta. Konferált: Lissauer Zoltán tanárjelölt.

— Az alberti-irsai ir. elemi, közép- és felsőbb iskolai tanulók a Lichtner-féle nagyvendéglőben hazafias és hitmélítő előadást tartottak. Büchler Zsigmonc főrabbi nagyszabású bevezető beszéde után kitűnően szerepeltek: Robinson Edit, Weigner Kátó, Römer Erzs, Klein Mihály, Singer Károly, Spitzer György. Sikert arattak még: Weisz Rózi, Paskesz Anna, Klein Magda, Bolgár Anna, Klein Lili, Vértes István, Stricker Zsuzsa és Rózi, Klein Oszkár és Olga Singer János és Blau Lenke. Az estélyt, mint minden évben Klein Ferenc kántor nagy hozzájárulással rendezte.

Fúzió helyett inkább Pesten is decentralizáljunk

Lezajlottak Pesten a körzeti választások, de semmi okunk sincs a körzetek tisztikarának és választmányának újjalakítását, mint a fővárosi zsidó élet nyereségét üdvözölni. Inkább keserű resignációval figyeljük a templomkörzeteknek, a pesti zsidó vallásos élet e valaha életerős szerveinek újabb fejlődését. Ez az állásfoglalásunk nem irányul egyes személyek ellen; nem is a körzetek vezetőségének személyi összetételében látjuk a legfőbb hibát (bár van ezen a téren is néhány disszonás jelenség), hanem inkább abban a módban, ahogyan a hitközség vezetősége a körzeteket kezeli.

Nem először adunk hangot annak a felfogásunknak, hogy a körzetek autonómiájának végsőkig menő megnyirbálásában a zsidó vallási élet bensőségének és egészséges fejlődésének súlyos sérelmét látjuk. Vissza kell gondolnunk azokra az időkre, mikor előrelátó és a zsidóság sorsát komolyan szívükön viselő férfiak, Léderer Sándor, akkori hitközségi elnökkel az élükön, a körzeteket megalkották. A zsidóság életének sorsdöntő órái voltak azok; és a felekezetünk fölé tornyosodó veszedelmek elhárítása mellett szükség volt a sok-sok mulasztás gyors pótlására is, melyet a régebbi, gondtalanabb idők zsidó nemzedéke különösen éppen vallási téren elkövetett. Vonatkozik pedig ez a neológiaira és különösen a pesti neológiára; mert míg a vidéki hitközségekben, a kongressusiakban is, a hagyomány bensőségét kevésbé kezdte ki az újabb idők közönye, vagy léhasága, a pesti körzések szellemében a nagy tömegek felületessége és nembánomsága nagy hanyatlást idézett elő. Ezért volt szükség elsősorban a templomkörzetekre, melyekben bensőségesebb, igazabb életet élhetett a hagyományaiiban erős zsidó vallásosság. De hogy a körzetek e hivatásuknak teljesen megfelelhessenek, ahhoz elsősorban arra volt szükség, hogy autonómiájukat, szabadságukat a hitközség részéről gyakorolt kötelel felügyeleten kívül semmi se csorbítsa, s elsősorban, hogy szabadon, a maguk felfogása szerint rendezzék be vallásos életüket és maguk válasszák vezetőiket is.

Ezen az állapoton, mely éveken át igen üdvös következményekkel járt, gyökerében változtatott a hitközség új körzeti szabályzata, mely a körzeti elnök kinevezését a hitközség vezetősé-

gére bízta, s gyakorlatban a körzeti vezetőségek és választmányok összeállítását is a hitközségi vezetők akaratától teszi függővé. Ez látszólag csupán személyi kérdés, de valójában elvi jelentőségű, mert annak a személyi politikának, mely immár a körzetek fölött is korlátlan rendelkezési jogot nyert, legfőbb rúgója a szabad ellenvélemény elfojtása, a mindenáron való egységesítés. Hallottunk a körzeti pozíciók betöltésével kapcsolatban hivatalos részről oly nyilatkozatot, mely szerint egyeseket „jutalmazni” kell, mert szolgálót tettek az uralkodó rendszernek. Ilyenformán a vallási élet egész területe a körzeti autonómia romjain hitközségpolitikai érdekkapcsolatok hálójával szövődik be.

Egyesek persze ennek ellenére, — vagy épp emiatt — nagy diadallal közönlök az elért eredményt, a körzetek „újjaalkotását”. Nekünk ez utjongókkal szemben csendes, de súlyos aggodalmaink vannak. Még egyszer hangsúlyozzuk, hogy ez aggodalmak nem irányulnak egyes személyek ellen. Csak azt kifogásoljuk, hogy a körzetek új vezetőségében is helyet kívántak és kaptak oly különben kiváló képességű és igen derék hittestvéreink, kiknek legszűkebb

családjában megingott a vallási hűség vagy akik éppen személyükben szegték meg a vallásos összetartozás valamely elemi parancsát. Ezért nem oszthatjuk a hitközség elnökének optimizmusát, ki a körzeti választások lezajlása után tartott hitközségi vacsorán nagy örömmel ünnepelte az elért eredményeket. Az elnök megköszönte akkor a szertartásügyi előljárnak, hogy az új körzeti szabályzatot mostani szellemében megalkotta. Aki ismeri az aposztrofált előjáró személyes felfogását az említett kérdéssről, csöndesen mosolyog ezen. Bizony, az előjáró éppoly kevésbé van elragadtatva a körzetek „újjaalakításától”, mint egyes körzeti elnökök, kik az autonómiájában megnyirbált körzeteket vallási elsozradástól féltik. A túlzott adminisztratív centralizáció nem fejleszti a körzetek életének vallásos bensőségét, mely pedig legfőbb céljuk volna. S talán meg lehetne szívnélenni annak a fővárosi hitközségi elnöknek gondolatát, ki éppen a teljes decentralizációt, a vallási életnek egyes külön templomkerületére való felosztását ajánlja az elhidegülés és közöny ellen-szerül. E felfogásban sok igazság van. Mert vannak ugyan a főváros zsidóságának közös szociális és kulturális feladatai, de maga a vallásos élet, a hagyomány szellemének ébrentartása csak a decentralizált autonóm körzetek feladata lehet.

Három közgyűlés

A Pesti Izraelita Hitközség dec. 16-án tartott közgyűlésén Stern Samu elnök hódolattal emlékezett meg a Kormányzó Budapestre történt bevonulásának másfél évtizedes fordulójáról, majd bejelentette, hogy Jugoszláviából kiutasított magyar testvéreink felségítésére a hitközség a többi fővárosi hitközséggel és jóléti intézményekkel karöltve hatékony akciót indított. Felekezeti halottaink elparentálása után összefoglaló képet adott a hitközség munkájáról és felekezetünk helyzetéről. Az országos statutumok tervezete elkészült és az egybe hívandó országos gyűlés elé kerülhet. Megelékezett a főváros területén kezdeményezett egységesítő akciójáról is, majd a hitközség pénzügyi helyzetét vázolta. Az 1935 évi költségvetés 4.100.000.— pengő kiadást irányoz elő, ebből 356.000.— pengőt jótékonyra és intézmények támogatására, 788.000.— pengőt iskolákra, vallás-oktatásra és kultúrára, 1.322.000.— pengőt kórházakra és 581.000.— pengőt szertartással kapcsolatos kiadásokra. Dr.

Bródy Ernő, dr. Boda Ernő, dr. Izsák Ede, dr. Friedmann Ignác, dr. Fábián Béla Mezőfi Vilmos, dr. Osztern Lipót, dr. Gál Jenő és dr. Perlaki Imre felszólalása után a költségvetést és a napirend egyéb javaslatait elfogadták. A választmány új tagjai lettek: Rechnitzer János, dr. Schaffer Zsigmond és dr. Simonyi Simon.

*

A Budai Izr. Hitközség dec. 19-én és 20-án tartotta őszi közgyűlését. Dr. Kriszhaber Adolf elnök megnyitó beszédében hódolattal üdvözölte a Kormányzót bevonulásának 15-ik évfordulója alkalmából és bejelentette, hogy az előjáróság ez alkalomból hódoló felirattal fordul hozzá. Kegyelettel emlékezett meg a zsidóság veszteségeiről, fájdalommal jelentette a jugoszláv események folytán hontalannokká lett magyarok ezreiről, akiknek felségítésére az öbudaí négyezettel együtt segítő akciót indított. Ismertette az Orsz. Izr. Iroda évi jelentését és visszautasította a budai hitközség ellen különböző tényezők részéről intézett jogtalan táma-

dásokat. Ezután Szántó Jenő alelnök a maga és hat társa nevében előljárói tisztjéről lemondott, a lemondások tárgyában az előljáróság és közgyűlés legközelebb fog állást foglalni. Majd dr. Csobádi Samu jogügyi előljáró jelentést tett az előző közgyűlés határozatai ellen beadott petícióról és a VI. Izs. Községkerületi Bíróság idevonatkozó ítéletéről, — újból ismertetvén az előljáróság okt. 10.-i deklarációját, melyben az előljáróság tagjai egységesen foglaltak állást az ügynevezésről, valamint az adómegosztás kérdésében. A deklaráció tartalmát a közgyűlés nagy többséggel vette tudomásul. A közgyűlés ezek után tárgyalta és többek felszólalása után nagy szótöbbséggel elfogadta Auer Róbert ideiglenes pénzügyi előljáró előterjesztett 1935 évi költségvetési előirányzatot, melyet az alábbi hatalmas — minden részetre kiterjedő expozéban ismertetett. Fahr Fülöp, Kádár Dezső és Róna Ignác képviselőtestületi tagoknak válaszmányi tagokká való megválasztása után a lágymányosi templom építésének pénzügyi fedezetének előteremtése tárgyalatott le, mely után a beadott indítványokra került a sor. Élénk eszmecsere után elnök megköszönte a megjelentek szíves türelmét és az ülést berekesztette.

*

A budapesti aut. orth. izr. hitközség jan. 30-án képviselőtestületi ülést tartott, melyet öbudaí Freudiger Ábrahám hitk. elnök, kormányfőtanácsos a következő szavakkal nyitott meg: „Tisztelt Közgyűlés! Mindannyiunk szíve sugallatát követem, midőn mai közgyűlésünk első szavaként megemlékezünk Kormányzó Urunk, vitéz nagybányai Horthy Miklós főméltóságának 15 évi kormányzói évfordulójáról. A jubileum napján Kazinczy utcai főtemplomunkban ünnepi istentiszteletet tartottunk, ahol az egész hitközség képviselői megjelentek és ahol Sussmann Viktor rabbi úr a nyitott írgyűlés előtt fohászt mondott a Kormányzó úr főméltósága egészségéért, hosszú életéért és további eredményes működéséért. Hálát adunk a Mindenhatónak, hogy kormányzás alatt a magyar királyi kormány működése alapján sikerült a rend helyreállítása és forró imával fordulunk a Mindenhatóhoz további eredményteljes működéséért. Nagymagyarország határai visszaállításáért és Nagymagyarország összes polgárainak jólétéért.” — elnök szavait a képviselőtestületi tagok állva hallgatták végig. Ezután indítványozta, hogy a „Ramban” 800-ik születésnapját a pesti orthodox hitközség oly módon ünnepelje, hogy a hitközség kebelheli „bné tórái” és „bachurim”-jai szólittassanak fel, a megfjítésre szoruló Ramban-téte-

leknek kellő magyarázattal való ellátására és az így beérkezett megfelelő magyarázatokat a hitközség ünnepi emlékkönyv formájában nyomassa ki. Elnök indítványát egyhangú lelkesedéssel fogadták el. A napirendre áttérve, az elnök előterjesztette a képviselőtestületnek a hitközség 1935. évre szóló költségvetés előirányzatát. Az egyes tétellekről Schlesinger Adolf pénzügyi előljáró referált. Jelentésének azon részét, mely szerint sikerült a múlt évre előirányzott deficitet előszerű gazdálkodással lecsökenteni, a képviselőtestület nagy lelkesedéssel tud-

másul vette. Többek hozzászólása után a képviselőtestület az előterjesztett, 486.000 pengő keretében mozgó költségvetést egyhangúlag, változatlanul elfogadta. Az elnök egyúttal felhasználta az alkalmat, hogy nyilvánosan köszönetet mondjon Deutsch Vilmosnak, Fejér Lajosnak, Dános Ármínknak, valamint Tauber Mihálynak és Ernst Márkusznak, hogy buzgó tevékenységükkel lehetővé tették a szegény gyermekek idej felruházását. Dr. Dach Sándor indítványára a képviselőtestület jegyzőkönyvi köszönetét fejezte ki az előljáróság és választmányának.

Mikor javul helyzetünk?

Irtá: Dr Links Izák, községi főrabbi

Jákob fia 22 évig nem látták József testvérüket. Az éhség miatt Egyiptomba utaztak, gabonát vásárolni. A hagyomány szerint eltökélt szándékuk volt, hogy Józsefet megkeresik és kiváltják a rabszolgaságból. Tán' sz a főváros nagy falukéi volt körülveve, a ház főris más-más kapu jött be a városba három hónapig keresétk, de perze nem találták meg. M dőn József megismerte testvéreit, sanyargatta őket, mert tudni akarta, megjavultak-e ezen 22 év alatt. Börtönbe vetette. Három nap múlva meggondolta a do'got hangoztatta előttük, hogy az ég Urától fél, azért nem akarja, hogy gyermekeik éhen haljanak; így kivételével haza engedte őket. Ezen nag'elkűsége felébreszti szívükben a felkísmeret szavát, és bűnüket bevallva, ezt hangoztatták: „Valóban bűnbe estünk testvérünk miatt, mert nem fontoltuk meg, milyen nagy veszélynek tesszük ki testvérünk lelkét. Láttuk lelke szorongását, hogy fél a bálványimádóktól, hogy kö-zöttük legnagyobb kincsét veszti el: vallását. Kegyelemért esedeztet, de nem ismerünk irgalmat. A büntetés most ért utól.” — Minket is csak ilyen bűnvallomás vezethet a jobb útra. A legjobban aapszabályok sem menthetik meg a magyar Izrael't, ha nem látja be, hogy nem a rossz gazdasági viszonyok, hanem bűnös életmódja tizecéli meg.

Ilyen bűnvallomás bátorította Matiszjáku és fiainak lelkét; ez adta a karót kezükbe, hogy megvédjék szent valóságukat.

Mint ma, már akkor is kétféle zsidóság volt. A hellenisták nemcsak a görög nyelvet tanulták meg, nemcsak a görög irodalmat o vasták, hanem a művelt pogányok szokásait is elsajátították és a sport különféle nemének hőcölktek. Nem csoda, hogy ilyen gondolkozásmóddal nem szentek létöt a Tóra tanulmányozásának és nem a jeruzsálemi szentélyben mutaták be áldozataikat. Idegen isteneket imádtak. Antióchusz rendelte nem okozott nekik fejfájást, ök már előbb szakítottak a zsidósággal.

Matiszjáku és fiainak meg a jámboroknak voltak lelküimereti furdalásaik, hogy nem teljesítették minden tekintetben szent kötelességeiket; nem óvták meg eléggé gyermekeiket a pogány görögök szellemétől. Ök is mondták: „Valóban, mi is bűnösök vagyunk, mert nem

láttuk jámbor testvéreink lelki küzdelmeit. Ök félnek, a kolhaniták felé néznek; tőlünk várnak buzdítást utmutatást. Mi azonban eddig a lelkek írását nem hallottuk azért fajultak el annyira a viszonyok.” — Tehát semmiféle rendszabályokkal nem lehetett a szentföldön akkor a zsidóság szellemét megmenteni. Küzdeni kellett a kül- és belellenség ellen, nem volt szabad félni a többségtől; csak akkor „üldözött öt ember százat, és száz tizezret üldözött.” (III. 26. 8)

Chanuka nyolc napja alatt ezen igazságokra kellett gondolnunk. Hogy mindennap egy gyertyával többet kellett gyújtunk, ez mindenesetre arra figyelmeztetett, hogy lássuk családunk tagjainak ferdeségeit, és vegyük észre, milyen volt előbb a zsidó ház és milyen az most. A zsidó házakban e öbb öregek és fiatalok reggel és este áhitatosan imádkoztak; minden zsidó házban rituális konyha volt; a háziasszony pénteken este meggyújtotta a szombat tiszteltetére a gyertyákat; férje, ha a templomból hazajött, káddust csinált. Az atya vagy az anya imádkoztak kis gyermekeikkel; a fukat a talnudtórába küldték, hogy megismerkedjenek szent vallásunk tanaival; a szegény embereket vendégükül látták; szombaton, amelyet mincén család megszentelt, a családja fiaival együtt áttanulmányozta a szidrárt; a nők olvasták a Cenu-uremit. A felnöttek vigyáztak az ifjak és hajadonok erkölcsére. A zsidók szeretettel támogatták egymást és egy község tagjai oly egyetértésben éltek, mintha az egy család volna. A chanuka gyertyák fényénél ezt kellett látnunk. A modern élet bálványképeit onnan el kell távoztatni! Különbön mit használ minden külső fény és pompa. Az embernek nemcsak teste, de lelke is van. A saját lélekére gondolva, valja be: „Valóban bűnösök vagyunk testvérünk miatt, mert látjuk saját lelkünk vergődését, amint az tőlünk segítséget kér, hogy megment-sük.” — És lelkünk, lelkünk üdvét megmenteni annál nagyobb kötelességünk, mert nem a pénz és az erő, hanem a zsidó szellem ment meg minket.”

Templomi himzések
készít művészeti kivi Herz Emma
telben o csó á-ak mellett aranyhimző
Budapest, IV., Kossuth Lajos u. 3.

Turóczy Trostler József:
Zsidó író a XX. században
Jakob Wassermann

A zsidó író modern fogalma valójában fikció: állapítja meg Jakob Wassermannról írt tanulmánya bevezetőjében, Turóczy-Trostler József és ebben teljesen igaz van. Mert a faj, a vér nem adhatja egy író jellegzetességét, a szellem időtlen, a vér és faj animális tulajdonságok, az írókat pedig elsősorban, sőt csaknem kizárólag szellemi tulajdonságai jellemeztetik. A téma szintén nem jelenti a zsidó írókat, mert zsidó témához ugyanúgy nyúl nemzsidó, mint zsidó író. A „Jakob” és a József, a „Hiob”, az „Igéret földje” és annyi más zsidótárgyú regényírói keresztények. A nyelv szintén nem jellemezheti a zsidó írókat, mert a legtöbb zsidó író, sőt csaknem minden zsidó író annak a népnél nyelvén ír, amelynek keretében él, amelynek nyelve az ő nyelve is. Hiszen nemcsak nyelvben, hanem külső alakjában, életformájában, életmegtényilvánulásában is beleolvadt abba a nemzetbe, melyhez elszakíthatatlanul tartozik. Így német és így zsidó Jakob Wassermann. Asszimiláodott zsidó kispolgári család sarja teljesen németnek érzi magát, amíg külső események nem figyelmeztetik, hogy ha ő teljesen németnek érzi is magát, mások nem tartják annak. Ez a családias részemléti küőndállására. Hazatér a zsidósághoz és amikor tudatára ébred írói hivatásának, tudja azt is, hogy előbb a zsidóságot kell megfejtenie, törvényesítenie önmaga és a világ előtt, előbb meg kell szabadítani negatív értelmétől, csak azután gondolhat a németiség meghódítására. Megszületik a „Die Juden von Zirndorf” és a „Die Geschichte des jungen Renate Fuchs”.

Későbbi korszakában már nincsenek zsidótárgyú regényei csak alakjai. Ennek a korszakának művészi fejlődésének csúcspontja „Christian Wahnschaffe”. Ami ezelőtt volt: út idáig, ami utána jön: teremtő ismétlés. Közben megírja a saját élettörténetét is: a „Mein Weg als Deutscher und Jude” örök ismétlődése a Gaszporában élő minden zsidó intellektuel sorának; utolsó munkájának, a Joseph Kerkhofens dritte Existenz-nek Alexander Herzog-ában pedig önmagát mint tázza meg. Amit itt mond: gyónás. Ezzel a munkával fejeződik be életverge és élete.

Isten-művészet-csoda?

Írta: Lakos Alfréd

A most lezajlott istenvita Ábrahám óta vitatárgya az emberiségnek. Hogy a testek energiája a lélek? Hiszen ez teljesen rokon azzal az ősi báványsszellemmel, amely minden érzékelhető valaminek (ember, állat, föld, víz, nap, ég, tűz, tenger stb.) küőn istenséget képzelt el.

Már több mint negyven éve, egyik kiváló ma magasrangú vegyész tudósnkkal, akkor a müncheni egyetem hallgatójával, mint művésznövendék ugyanazt a vitát fcszegettük szinte nap-nap után. Ő az atomlélmélettel, kémiai, fizikai tudásával cáfolgatta Isten létét, én a goncolkodás, az értelem erejével próbáltam védeni az ellenkezőt.

Hát vajjon ez volna talán az ismeretek problémája? A sivatagi beduin, ha feltekint a csillagos égre s aztán azt mondja magában: minden kémiai tudás, vagy orvosi bonckés ismerete nélkül: Ezt a csodát egy hatalmas Teremtő teremthette csak! s leborul utána a földre, ez a beduin — szerintem — bölcsebb, mint aki akár az egész Britihs Muzeum könyvtárát megtanulta, s mégis tagadja.

Az istentagadás — ostobaság. Csak az ilyen irányú emberek kölcsönös és általános biztatása, bátorítása (álméletekkel stb.) vagy az árszentes miatti számtalan csalódás, a véres „vallásbáboruk” hitetik el az emberekkel az istentagadást. Azonfelül szereti ezt hinni, minden kornok, megátalkodott bűnös ember is, goncolván, ha nincs Isten, — nincs öntetés.

A művészet titkai azonban — mégis másfajta csodálatosságok vagy csodák, mint természet törvényeinek végtelenségéből ellesett, vagy felfedezett fizikai törvények, amelyek segítségével ma már repülhetünk, rádiót hallgatunk, stb. De azért a művészet is, s annak mincén, végtelen sok titka, csodája szintén a világegyetemben van. Ugyebár ez plauzibilis, s a leg tudósabb orvos, vagy fizikus, avagy kémikus sem tagadhatja ezt. Ez tény — nem csupán emberi okoskodás afelől, hogy van-e Isten, vagy nincs.

Nos hát a művészi „alkotás” (a szó kissé merész és istentelen) épen a forcítottja a fizikai törvények ismeretén alapuló gép, mechanikai, vagy vegyi eszközök alkotásának. A fizikus, a mechanikus, a mérnök, az építész mind előbb ismeri a már felfedezett törvényeket s ezek alapján tud csak konstruálni gépet, épületet, vegyi szert. A művész? A festő agyában vagy lelkületében — igazán nem tudjuk hol — megvillan egy kép, egy kompozíció eszméje. A zenész lelkében egy új dal. Törvény? Hol a törvény, mikor ez keletkezik? A művész nem tud róla. Utólag persze, már a megvalósítás és megvalósulás stádiumában rejlő bizonyos sarkigazságokra, amelyek nélkül, vagy ellenére nem tud alkotni. A művész, a valódi, aki tehát mint mondanai szokás „magából merít” száz és száz esetben produkál, termel, „alkot” anélkül hogy előre ismerne munkája törvényszerűségeit. Mi vezeti őt ebben? A gyakorlat? Részben, sőt gyakran. De gyakran vannak egészen új meglátásai, amelyekről nem is tudja előre, hogy miért művészi, de úgy érzi, hogy elképzelése, víziója, vagy meglátása egyenesen szenzációs. Hogy nem hajt-

hatja végre? Ez rendszerint anyagi természetű nyomorúságokon, a kortársak közömbösségen, vagy siányóságán, sőt nem csak a kortársak, de a kortársak siányi intrikáin, üres alattomoskodásain mulik. Ezek mindig csak a már halott művész nagyságát ismerik el, de élénken asszisztálnak minden agyonreklámozott, küőségekben művészt látató, sokszor viághírre is szervezett álnagyságnak. Művészet, reklám, szervezettség — minő egymástól távoli dolgok ezek, de minő nagy területük van olyan sötétre hajló időkben, midőn mindenki a küőlsőleges erőket és látszatokat báványozza. Ezek a tényezők homályosítják el azt a csodát, amelyet a művész, a valódi, nap-nap után produkálna, s a világot megtanítaná arra, hogy vannak olyan ismeretlen értékek is, amelyeknek pusztára a tudata, vagy híre is megfellemlenő a ravaszkozó, a bűnözésre hajlamos, még műveletlen embertömegeket. A művészet igenis csoda! Ha látjuk is, miként fejlődik a csodára való képesség akár az egyénben, akár egész népekben, ha látjuk is primitív csodogását, amelyből elindult... akkor is, még a dadogása mibenléte is csoda! A gőzmozdonyt szerkesztő mérnök pozitív tucáson építi fel munkáját. Minden perc munkája eredményeivel már előre tisztában van.

A művész? A legnagyobb is! Soha nem tudja, hogy a következő óra, nap, vagy esztendő műve, remekmű lesz-e vagy üresség. Törvényei ismeretlenek!

Egy új világ tárulna az intellektuális rétegek elé, ha a művészzel, annak csodáival, kellően elmélyedve foglalkoznánk. Sajnos a képzőművészet csodáival, titkaival, hazánk intelligenciája ezredrés annyit sem foglalkozik még, mint pl. a színművészet, vagy a zene csodáival. Pedig a festészet ezeknél hasonlíthatatlanul magasabb szellemi terület, telve csodákkal s millió meg fel nem fedezett törvényszerűségekkel.

A politikai ravaszkodások világszerte elterjedt légkörét az emberi szellem gyűlölködő elaljasítását volna hivatva fölvaltani a művészet, ha azt valóban, csak művészek, a szellem és jellem kiválóságai üznék s ha kiűznék a kufárokat a művészet berkeibe letelepült végtelen sarlatánhadat a művészet kicsiny és nagy szélhámosait, a művészet területéről. Nem akarok frázisszerűen a művészet templomáról beszélni. Ez görögül hangzik, s zsidó szellemű emberhez nem illik.

Sokat harcoltam majdnem négy évtizeden át a művészet tisztaságáért hazánkban. Elfelejtett igazságokért, elfelejtett művészi c'vek föltámasztásáért. Sokan tudják a régi őregebb nemzedék tagjai közül még, hogy ez a harc, mint harc is, mint kezdeményezés is, az én tollamhoz fűződőtt 35—40 év előtt. Sokáig egyedülállóan. Most, annyi idő után ezt, azt hiszem legelőbb egy felkelteti laphon, a „Zsidó Élet”-ben leszögezni, nem szerénytelenség. Az ár ellen küzdeni, hasznosság, önző szempontból bizony, nem célszerű. Én, a zsidó és művész, megtettem.

Ha lájós lábaid
gyógyítani akarja és elegáns cipőben akar járni, akkor cipőit **NAGY S.** modern ortopéd-cipéznél készíttesse: **Muzeum-körút 11** (Fr. Károlyi u. old.) **Thivó 86-1-06**

A „tagadás szelleme“

Irta: Lénárt Imre

A kis köpcös mérnök arca vörösre gyult, mikor — az ellenvélemények pergőtüzének befejeztével — kezdte megvédeni a maga vallásellenes véleményét, mellyel egyedül maradt a nagy társaságban.

— A vallás: humbug — tüzelt a kis mérnök. A szegény emberek félrevezetésére találták ki és ápolják. Akinek nem jut öröm és siker az életben, azt a túlvilággal, az ottani örömeikkel próbálják megvizsgálni... Ez a vallás és semmi egyéb...

— Ami a túlvilágot illeti — jegyezte meg csípősen a professor — annak a világára nemcsak a szegény embernek van szüksége. Mert a gazdag ember ugyan jól él (az sem mindig); de ő sem él — örökké. Eppen ezért a vallásra, vigaszra neki is szüksége van. A gazdag ember, aki szívesen élt, még kevésbé barátokzik meg azzal a gondolattal, hogy a halállal minden véget ér... Szegény ember könnyebben mond le az életről...

A mérnök hitetlenül rázta meg a fejét. Harsogva, rövid mondatokban beszélt, a hangsúlyozás erővel csengésével akarta pótolni azt a bizonyosságot, mellyel a maga álláspontját alátámasztani nem tudta.

— A vallás egyetlen tételét sem tudta még bebizonyítani senki — vetette oda diadalmasan.

— A vallás igazságára legjobb bizonyították — felelte a tanár — hogy eddig még a világ minden részén szüksége volt rá az embereknek. Ott is, ahol társadalmi és vagyoni különbségek nincsenek, ahol nincs hivatalos egyház, tanterv, iskola... Ahol magasabb kultúra virágzik, ott egyesek a vallásos érzésüket a vallástalanságban próbálják kiélni. Ez talán paradoxonnak hat, de ha az illetők valóban nem törődnek a vallással, akkor nem hadakoznának folyton ellene. Ez a legjobb bizonyosága, hogy szükségük van rá és hiába próbálják kikapcsolni az életükből.

A „szabadgondolkodó”, vallástalan mérnök egészen különös hatást tett a társaságban. Voltaképpen minden társaságnak gondoskodnia kellene egy ilyen „tagadás szelleméről” mert ezeknek a rideg világnézete jótékonyan felkeltik az emberekben az ellentétek vonzó erejénél fogva, a vallás boldogító, zsongító érzését. A társaságban mindenkit egyszerre megszállt a meghiúsultság meleg hulláma, mindenki elköltözött kedveseire gondolt, róluk kezdett beszélni, a vérmes ateista csakhamar kénytelen volt megérezni,

hogy az emberi élet nagy misztériuma és a vigasztaló hit hatalmas ereje legyőzték őt. Eppen ezért zsörtölődve vágta oda:

— Bár erős meggyőződés az, ami velem szemben megnyilatkozott, engem mégsem sikerült meggyőzni.

*

Az ilyen pattogó, zsörtölődő emberek nem mindig a legrosszabb emberek, sőt sokszor ők a legjobbak. A rossz ember, aki ártani akar embertársainak, az megtanulja az alakoskodást. Rózsák alá rejtje a tövisseit és akkor zsúr, mikor az ember azt hinné, hogy illatos virágot mutat. A „tagadás szelleme” voltaképpen a legjobb ember volt, akit egész bizonyosan mélyseges vallásos érzés is fűtött, ha — mások nem látták, vagy vallásról nem kellett vitatkoznia. De ha vitára került a sor akkor kérlelhetetlen volt. Főleg azért is, mert a háború előtt, mikor a „szabadgondolkodás” divat volt, családjával együtt elhagyta ősei hitét és — azt hitte — minden pozitív vallást. Azóta kizárólag a matematika és a természettudományok érdekelték, szerinte ezek minden kérdésre megadták a választ. Főleg, ha csak olyan kérdéseket tett fel, melyekre pozitív tudományok meg tudják adni a feleletet.

Mikor a vagyonát, több millió koronát elvesztette, akkor rendült meg legelőször.

Néhány hónapig halkabban beszélt, kissé leszokott a határozott hangú vitaközlésekről. Nem tartotta fontosnak, hogy mindig neki legyen igaza. Több megbecsüléssel kezdett nézni embertársaira is, mert most már nem bízott meg olyan határozottsággal a tudomány eszathatlan tételeiben, hanem meglegyintette az a sejtelen is, hogy esetleg még szüksége lehet embertársai jóindulatára, támogatására, a kölcsönösség erejére.

Ha valaki ebben az időben régi, kedvenc témájára, a vallás kérdésére terelte volna a szót, talán toleránsabban képviselte volna a maga szélsőséges álláspontját.

*

Néhány év múlva a tanár egy kis területi templomba tért be, hogy ott ünnepelje elhunyt édesapja halálórási évfordulóját.

A kora délutáni órákban a nyugalmazott időmilliomosokon kívül főleg olyanok ültek a padokban, akiknek gyászuk volt.

Külön kis társadalom ez, melyet a közös gyász csakhamar eggyé kovácsol.

A fájdalom imádságának hangos zúgó kórusában összelepednek s amint egyenletes ingadozásban hajlik meg testük, ritmusra zeng fennhangú imádságuk, ugyanúgy egygéhangelődik a lelkük is.

Az első fájdalom enyhülése után testi-melegséggel fogadják napról-napra az ujoncokat, akiket a sors addig még megkímélt a bánattól s akiknek idő kell, míg ők is betéve tudják a szenvedés himnuszát.

...A félhomályban a tanár egy alacsony urat vett észre, aki atyáskodóan segített a sápadt, gyermekarcú gyászolóknak. Fellapozta nekik az imádságokat, lassan, szótagolva együtt imádkozott velük. Gyámolította, támogatta őket. A tapasztalt, öreg templomjáró biztos készségével. Ő maga is buzgón, fennhangon imádkozott és testének még hajladozó mozgásával kísérte az imát.

A tanár szinte elakadt az imádságban...

A mérnök volt, az istentagadó...

*

Mikor az istentisztelet végeztével a kijáratnál összetalálkoztak, maga a mérnök is meghökken. Néhány pillanat múlva megmagyarázta a különös fordulatot.

A nyolcvanéves édesanyja néhány hónappal ezelőtt meghalt. Ő volt az egyetlen fia és a kilencvenhez közeljáró apának az volt az óhaja, hogy a fiú a vallás legszigorúbb követelményei szerint gyászolja meg az édesanyát. A mérnök reggel, este pontosan megjelent a templomban. Ujra megtanulta az imádkozást. Ma ő a legájtatosabb hívő, ő a kis templom szakértője. Senki úgy nem tud imádkozni. Hozzá fordulnak a járatlanok és kezdők.

Látszott rajta, hogy érzi a helyzet fontosságát. A tagadás szelleme azonban még mindig nem hagyta el. Egyszerre csak felcsattan a hangja, mint régebben, a vitaközös hevében.

— Nem akartam megtagadni az apám kívánságát — mondta szinte mentegetőzve. — Forma szerint újra visszatértem a zsidóságra...

De a szemében ott csillogtak az iméti meghiúsultság tündökő könnyei.

Ezekről megfeledkezett a tagadás szelleme.

A könnyek áramló, meleg csillogással tüzeltek a két szem szögletében s aztán lassú gördüléssel folytak alá a vitaközöstől kipirult arcán...

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS